

SOSIAALI- JA TERVEYSVALIOKUNNAN MIETINTÖ 58/2002 vp

Hallituksen esitys eläkelainsäädännön muuttamiseksi

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 6 päivänä marraskuuta 2002 lähettänyt sosiaali- ja terveysvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen eläkelainsäädännön muuttamiseksi (HE 242/2002 vp).

Eduskunta-aloitteet

Esityksen yhteydessä valiokunta on käsitellyt seuraavat aloitteet:

- lakialoitteen laiksi työntekijäin eläkelain 9 §:n muuttamisesta (LA 40/1999 vp — Sulo Aittoniemi /alk), joka on lähetetty valiokuntaan 4 päivänä toukokuuta 1999,
- lakialoitteen laiksi työntekijäin eläkelain 9 §:n muuttamisesta (LA 11/2000 vp — Mikko Kuoppa /vas ym.), joka on lähetetty valiokuntaan 22 päivänä helmikuuta 2000,
- lakialoitteen laiksi työntekijäin eläkelain 1 §:n muuttamisesta (LA 33/2000 vp — Jouko Jääskeläinen /skl ym.), joka on lähetetty valiokuntaan 12 päivänä huhtikuuta 2000,
- lakialoitteen laiksi kansaneläkelain 20 §:n muuttamisesta (LA 40/2000 vp — Tuija Nurmi /kok), joka on lähetetty valiokuntaan 6 päivänä huhtikuuta 2000,
- lakialoitteen laiksi työntekijäin eläkelain 6 §:n muuttamisesta (LA 23/2001 vp — Pekka Kuosmanen /kok), joka on lähetetty valiokuntaan 14 päivänä maaliskuuta 2001,
- lakialoitteen laiksi työntekijäin eläkelain muuttamisesta (LA 96/2001 vp — Seppo Kaner-

va /kok ym.), joka on lähetetty valiokuntaan 29 päivänä marraskuuta 2001,

- lakialoitteen laiksi työntekijäin eläkelain 4 §:n muuttamisesta (LA 122/2002 vp — Marjatta Stenius-Kaukonen /vas ym.), joka on lähetetty valiokuntaan 17 päivänä lokakuuta 2002,
- lakialoitteen laiksi työntekijäin eläkelain 9 §:n muuttamisesta (LA 163/2002 vp — Veijo Puhjo /vas), joka on lähetetty valiokuntaan 9 päivänä tammikuuta 2003,
- lakialoitteen laiksi työntekijäin eläkelain 4 c §:n muuttamisesta (LA 165/2002 vp — Mikko Kuoppa /vas), joka on lähetetty valiokuntaan 9 päivänä tammikuuta 2003,
- lakialoitteen laiksi kansaneläkelain 22 c §:n muuttamisesta (LA 184/2002 vp — Marjatta Stenius-Kaukonen /vas ym.), joka on lähetetty valiokuntaan 30 päivänä tammikuuta 2003,
- toimenpideoitteen eläke-etujen saamisesta hoitovapaa-ajalta (TPA 5/2000 vp — Tuija Nurmi /kok), joka on lähetetty valiokuntaan 21 päivänä maaliskuuta 2000,
- toimenpideoitteen työeläkkeen kertymäperusteiden muuttamiseksi (TPA 39/2000 vp — Esa Lahtela /sd), joka on lähetetty valiokuntaan 21 päivänä maaliskuuta 2000,
- toimenpideoitteen eläke-etujen saamisesta hoitovapaan ajalta (TPA 104/2000 vp — Tuija Nurmi /kok), joka on lähetetty valiokuntaan 5 päivänä huhtikuuta 2000,
- toimenpideoitteen kotona lastaan hoitavan vanhemman eläketurvasta (TPA 105/2000 vp — Tuija Nurmi /kok), joka on lähetetty valiokuntaan 5 päivänä huhtikuuta 2000,

— toimenpidealoitteen työeläkkeiden ns. taite-
tun indeksin korjaamisesta (TPA 146/2000 vp —
Esa Lahtela /sd ym.), joka on lähetetty valiokun-
taan 5 päivänä toukokuuta 2000,
— toimenpidealoitteen kotona lastaan hoitavan
vanhemman eläketurvasta (TPA 192/2000 vp —
Marja Tiura /kok. ym.), joka on lähetetty valio-
kuntaan 13 päivänä syyskuuta 2000,
— toimenpidealoitteen kotona lastaan hoitavan
vanhemman eläketurvasta (TPA 46/2001 vp —
Leena Rauhala /skl), joka on lähetetty valiokun-
taan 11 päivänä toukokuuta 2001,
— toimenpidealoitteen kotona lastaan hoitavan
vanhemman arvostamisesta (TPA 79/2001 vp —
Petri Neittaanmäki /kesk ym.), joka on lähetetty
valiokuntaan 11 päivänä toukokuuta 2001,
— toimenpidealoitteen kotona lastaan hoitavan
eläke- ja sosiaaliturvasta (TPA 158/2001 vp —
Irja Tulonen /kok), joka on lähetetty valiokun-
taan 19 päivänä lokakuuta 2001 ja
— toimenpidealoitteen eläkekertymän 23 vuo-
den ikärajan poistamisesta (TPA 19/2002 vp —
Kari Kärkkäinen /kd), joka on lähetetty valio-
kuntaan 8 päivänä maaliskuuta 2002.

Lausunnot

Eduskunnan päätöksen mukaisesti perustuslaki-
valiokunta sekä työ- ja tasa-arvoasiainvaliokun-
ta ovat antaneet asiasta lausunnot (PeVL
60/2002 vp, TyVL 23/2002 vp), jotka on otettu
tämän mietinnön liitteeksi.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- apulaisosastopäällikkö Tuulikki Haikari-
nen, sosiaali- ja terveysministeriö
- lainsäädäntöneuvos Pasi Järvinen, työminis-
teriö
- johtaja Riitta Korpiluoma, Eläketurvakeskus

- osastopäällikkö Eeva Ahokas, osastopäällik-
kö Jussi Haapa-aho, tutkija Heikki Niemelä,
tutkija Maija Sakslin ja johtava aktuaari Heik-
ki Peltola, Kansaneläkelaitos
- tutkimusprofessori Arpo Aromaa, Kansanter-
veyslaitos
- pääjohtaja Jorma Rantanen, Työterveyslaitos
- palvelulinjan johtaja Heikki Kammonen, Val-
tiokonttori
- tutkimuspäällikkö Pekka Parkkinen, Valtion
taloudellinen tutkimuskeskus VATT
- apulaisjohtaja Pertti Männistö, Kuntien elä-
kevakuutus
- toimitusjohtaja Kari Puro, Eläkevakuutusyh-
tiö Ilmarinen
- tuotepäällikkö Pauliina Hilkaamo, Vakuutus-
väen liitto
- lakimies Jarmo Pätäri, Akava
- johtaja Kaarina Knuuti, Maa- ja metsätalous-
tuottajain Keskusliitto MTK
- sosiaalipoliittinen asiamies Vesa Rantahalva-
ri, Palvelutyönantajat
- sosiaalipoliittinen sihteeri Kaija Kallinen,
Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö
SAK
- asiamies Johan Åström, Teollisuuden ja
Työnantajain Keskusliitto TT
- lakimies Irma Pahlman, Toimihenkilökeskus-
järjestö STTK
- kehityspäällikkö Reijo Vanne, Työeläkeva-
kuuttajat TELA ry
- puheenjohtaja Lea Karjalainen, Työttömien
Valtakunnallinen Yhteistoimintajärjestö TVY
ry
- valtuuston varapuheenjohtaja Kari Joutsa,
Vakuutuskassojen Yhdistys, edustaen myös
Eläkesäätiöyhdistystä
- johtaja Rauno Vanhanen, Suomen Yrittäjät
- toiminnanjohtaja Hannu Partanen, Valtakun-
nallinen eläkeläisjärjestöjen neuvottelukunta
- emeritus professori Teivo Pentikäinen.

HALLITUKSEN ESITYS JA EDUSKUNTA-ALOITTEET

Hallituksen esitys

Esityksessä ehdotetaan yksityisten alojen työeläkejärjestelmään lainmuutoksia, joiden tarkoituksena on turvata työntekijöille ja yrittäjille riittävä ansiosidonnainen eläketurva myös tulevaisuudessa. Samalla kun vahvistetaan työeläkejärjestelmän kestävyyttä vastaamaan työelämän muutoksia ja väestön ikääntymisestä aiheutuvia uusia olosuhteita, pyritään myös selkeyttämään työeläkejärjestelmää ja tekemään siitä eläketurvan määräytymisen suhteen nykyistä oikeudenmukaisempi.

Esityksen mukaan työeläke lasketaan kunkin vuoden palkan ja karttumaprosentin perusteella. Siten työeläkkeen määrään vaikuttavat koko työhistorian ansiot. Vanhuuseläkeikä muuttuu joustavaksi siten, että eläkkeelle siirtymisen myöhentäminen parantaa eläketurvaa. Työntekijä ja yrittäjä voi jäädä pois töistä 63-vuotiaana, ja eläke laskettaisiin siihen mennessä ansaituista palkoista tai työansioista. Jos hän jatkaa työssä, vanhuuseläkettä karttuu vuodessa 4,5 prosenttia ansioista 68 ikävuoteen saakka. Eläkkeen karttuminen alkaisi 18 ikävuodesta 1,5 prosentin suuruisena. Karttumaprosentti nousisi 53 ikävuodesta 1,9 prosenttiin. Tämän ikäryhmän työntekijät ja yrittäjät osallistuvat parantuvan eläketurvansa kustantamiseen nykyistä suuremmalla työeläkemaksulla.

Kansaneläkkeen vanhuuseläkkeen saisi edelleen 65-vuotiaana. Kansaneläkkeen määrää ei kuitenkaan vähentäisi se työeläkekarttuma, jota ansaitaan 63 ikävuodesta lähtien. Sairausvakuutuslain mukaista päivärahaa voisi saada 68 ikävuoteen saakka.

Työkyvyttömyyseläke muuttuisi 63 vuoden iässä vanhuuseläkkeeksi. Osa-aikaeläkettä saisi 68 vuoden ikään. Tulevan ajan eläkepalkan laskenta-aika muuttuu. Pitkään työkyvyttömyyseläkkeellä olevien eläketason varmistamiseksi työkyvyttömyyseläkkeitä korotetaan iästä riippuvalla kertomella, kun viisi vuotta on kulunut eläkkeen alkamisesta. Uudella palkkakertomella, jossa palkkojen osuus on 80 prosenttia ja hintojen 20 prosenttia, varmistetaan kaikkina työ-

uravuosina kertyneen eläketurvan säilyminen. Myös palkattomilta jaksoilta kertyvän eläketurvan määräytyminen muuttuu siten, että kertyvä eläke lasketaan muiden ansiosidonnaisten etuuksien perusteena olevista ansioista. Valtion varoista karttuu etuutta opiskeluajalta sekä alle kolmivuotiaita lapsia hoitaville vanhemmille 500 euron kuukausiansion mukaan.

Eläkejärjestelmässä varaudutaan eliniän pitenemiseen. Vuodesta 2009 käyttöön otettavalla elinaikakertomella eläketurva sopeutetaan eliniän kasvuun.

Kaikkia maksussa olevia työeläkkeitä tarkistetaan indeksillä, jossa palkkojen osuus on 20 prosenttia ja hintojen osuus 80 prosenttia.

Esitys perustuu työmarkkinoiden keskusjärjestöjen 12 marraskuuta 2001 ja sitä täydentävään 5 päivänä syyskuuta 2002 tehtyyn sopimukseen yksityisalojen työeläkkeiden kehittämisestä.

Hallitus on todennut kannanotossaan 13 päivänä marraskuuta 2001, että työmarkkinoiden keskusjärjestöjen edellä mainittu periaatesopimus vastaa hallituksen tavoitteita työeläkkeiden kehittämiseksi työssä pysymistä, työkykyä ja työllistymistä tukevaan suuntaan sekä varhaiseläkejärjestelmässä työeläkelainsäädännön mukaisen ansiosidonnaisuusperiaatteen kehittämiseksi. Hallitus on 10 päivänä syyskuuta 2002 hyväksynyt myös täydentävän sopimuksen yksityisalojen työeläkejärjestelmän kehittämistä koskevan lainsäädännön pohjaksi ja sitoutunut antamaan esityksen eläkkeen karttumisesta alle kolmevuotiaan lapsen hoitoajalta sekä opiskeluajalta ja työeläkeratkaisua vastaavista kansaneläkemuutoksista.

Tarkoituksena on, että ehdotetut yksityisten alojen työeläkelakien muutokset ja kansaneläkejärjestelmää koskevat lainmuutokset tulisivat voimaan vuoden 2005 alusta. Suojasäännös turvaa tietyin edellytyksin lain voimaan tullessa jatkuvasta työsuhteesta karttuvan eläkkeen vähintään nykyisten säännösten mukaisena vuoteen 2012 saakka.

Yksityisalojen lainmuutosten vaikutus työeläkemenoon on arviolta -1,5 prosenttiyksikköä palkoista vuoteen 2020 mennessä sekä noin -4,3 prosenttiyksikköä vuoteen 2050 mennessä.

Säästövaikutus perustuu ensisijaisesti arvioon keskimääräisen eläkkeelle siirtymisiän noususta.

Lakialoitteet

Lakialoitteessa LA 40/1999 vp ehdotetaan, että kaikkien eläkkeensaajien eläke tarkistettaisiin indeksillä, jossa palkkatason muutoksen painokerroin on 0,5 ja hintatason muutoksen painokerroin 0,5.

Lakialoitteessa LA 11/2000 vp ehdotetaan, että kaikkien eläkkeensaajien eläkettä tarkistettaisiin indeksillä, jossa palkkatason muutoksen painokerroin on 0,5 ja hintatason muutoksen painokerroin 0,5.

Lakialoitteessa LA 33/2000 vp ehdotetaan, että eläketurvaan oikeuttavaksi hoitotyöksi katsottaisiin yhden alle 3-vuotiaan, kahden alle 8-vuotiaan tai kolmen alle 10-vuotiaan lapsen hoitaminen kotona sekä vanhuksen, vammaisen tai pitkäaikaissairaana kotona tai kodinomaisissa olosuhteissa tapahtuva hoitaminen.

Lakialoitteessa LA 40/2000 vp ehdotetaan, että kotiin lasta hoitamaan jäävälle vanhemmalle kertyisi kansaneläkettä hoitovapaan ajalta siihen asti, kunnes nuorin lapsi on 16-vuotias.

Lakialoitteessa LA 23/2001 vp ehdotetaan, että eläkkeen kertymisaikaa rajoittava 23 vuoden alaikäraja poistettaisiin ja eläkettä kertyisi koko työhistorian ajalta.

Lakialoitteessa LA 96/2001 vp ehdotetaan, että kaikkien eläkkeensaajien eläkettä tarkistettaisiin indeksillä, jossa palkkatason muutoksen painokerroin on 0,5 ja hintatason muutoksen painokerroin 0,5.

Lakialoitteessa LA 122/2002 vp ehdotetaan, että työkyvyttömyyseläke voitaisiin myöntää edellyttämättä vuoden jatkunutta yhtäjaksoista työkyvyttömyyttä.

Lakialoitteessa LA 163/2002 vp ehdotetaan, että kaikkien eläkkeensaajien eläkettä tarkistettaisiin indeksillä, jossa palkkatason muutoksen

painokerroin on 0,5 ja hintatason muutoksen painokerroin 0,5.

Lakialoitteessa LA 165/2002 vp ehdotetaan, että työttömyyseläke voitaisiin myöntää 60 vuotta täyttäneelle riippumatta hänen syntymävuodestaan.

Lakialoitteessa LA 184/2002 vp ehdotetaan, että kansaneläkelain nojalla työttömyyseläke voitaisiin myöntää 60 vuotta täyttäneelle työttömälle riippumatta hänen syntymävuodestaan.

Toimenpideoitteet

Toimenpideoitteessa TPA 5/2000 vp ehdotetaan, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin, jotta kotiäidille ja koti-isälle kertyisi hoitovapaa-ajalta eläkettä.

Toimenpideoitteessa TPA 39/2000 vp ehdotetaan, että hallitus valmistelee lakiesityksen siten, että työeläke kertyy koko työhistorian ajalta ja 40 vuotta työssä olleilla on mahdollisuus siirtää eläkkeelle.

Toimenpideoitteessa TPA 104/2000 vp ehdotetaan, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin, jotta kotona lastaan hoitavalle vanhemmalle (kotiäidille/-isälle) kertyy hoitovapaan ajalta eläkettä kansaneläkkeen lisäksi.

Toimenpideoitteessa TPA 105/2000 vp ehdotetaan, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin, jotta kotona lastaan hoitavalle vanhemmalle (kotiäidille/-isälle) kertyy eläkettä siltä ajalta, jonka hän toimii kotiäitinä tai koti-isänä.

Toimenpideoitteessa TPA 146/2000 vp ehdotetaan, että työeläkkeiden tarkistuksissa käytetystä, iän perusteella määräytyvästä taitetusta indeksistä luovutaan ja tulevaisuudessa indeksitarkistuksissa käytetään samaa indeksiä iästä riippumatta.

Toimenpideoitteessa TPA 192/2000 vp ehdotetaan, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin selvittääkseen erilaiset vaihtoehdot kotiin lapsia ja perhettä hoitamaan jäävän vanhemman eläketurvan parantamiseksi.

Toimenpideoitteessa TPA 46/2001 vp ehdotetaan, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin kotona lastaan hoitavan vanhemman eläketurvajärjestelmän parantamiseksi.

Toimenpidealoitteessa TPA 79/2001 vp ehdotetaan, että hallitus ryhtyy tarvittaviin toimenpiteisiin kotiäitien ja -isien työn arvostuksen nostamiseksi, heidän taloudellisen asemansa vahvistamiseksi ja eläketurvan järjestämiseksi tätä työtä tekeville.

Toimenpidealoitteessa TPA 158/2001 vp ehdotetaan, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin ko-

tona lastaan tai omaistaan hoitavan henkilön eläketurvan parantamiseksi ja minimisairauspäivärahan palauttamiseksi.

Toimenpidealoitteessa TPA 19/2002 vp ehdotetaan, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin eläkekertymän 23 vuoden ikärajan poistamiseksi.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Yleisperustelut

Uudistuksen lähtökohdista

Hallituksen esitys eläkelainsäädännön muuttamiseksi on merkittävä ja laaja muutos maamme eläkejärjestelmien kannalta. Uudistuksen pääpaino on yksityisten alojen työeläkejärjestelmän perusteellisessa uudistamisessa. Uudistus ei koske julkisen sektorin työeläkkeitä eikä suoraan kansaneläkejärjestelmää, jotka järjestelmät joudutaan vielä sopeuttamaan yksityisten alojen työeläkejärjestelmässä tehtäviin muutoksiin, jotta kokonaiseläkejärjestelmä säilyisi toimivana.

Hallituksen esityksen tavoitteena on turvata palkansaajille ja yrittäjille riittävä ansiosidonnainen eläketurva myös tulevaisuudessa sekä samalla turvata koko järjestelmän kestävyys väestörakenteen muuttuessa ja elinajan pidentyessä. Lisäksi tavoitteena on eläketurvan oikeudenmukainen määräytyminen ja eläkesäädösten yksinkertaistaminen. Uudistamista tullaan jatkamaan esityksen perusteluissakin mainituilla useilla muilla eläkejärjestelmään liittyvillä uudistuksilla, joilla yksinkertaistamis- ja tasa-arvotavoitteisiin pyritään edelleen.

Valiokunta toteaa, että esitetyt muutokset ovat periaatteiltaan perusteltuja eläkejärjestelmän rahoituksen varmistamisen ja väestön ikääntymiseen liittyvän ja odotettavissa olevan eläkemenojen kasvun valossa. Esitettyjä muutoksia voidaan pitää perusteltuina myös työhön osallistuvan väestön ikärakenteen, elinikäodotteen, terveydentilan ja ennakoitavissa olevan työkyvyn yleisen kehityksen valossa. Lainmuu-

toksilla varaudutaan ajoissa suhteellisen pitkän aikavälin kehityksen varalle. Valiokunta pitää perusteltuna pyrkiä ajoissa vaikuttamaan eläkemenojen kehitykseen hallitulla tavalla.

Uudistuksen tavoitteena on vahvistaa eläkejärjestelmän taloudellista kestävyys ja sitä kautta myös luottamusta eläkejärjestelmän pysyvyyteen. Lähtökohtana on, että ehdotetuilla muutoksilla eläkejärjestelmän rahoitus pohja kestä, jolloin myös nuorempien sukupolvien eläkkeet pystytään rahoittamaan. Uudistusta voidaankin pitää kannatettavana eläkejärjestelmää kohtaan tunnetun luottamuksen vahvistamiseksi.

Valiokunta toteaa, että uudistuksen vaikutusten arvioinnin perusteena olevat oletamat talouden ja väestön kehityksestä sekä käyttäytymisen muutoksista ulottuvat hyvin pitkälle aikavälille ja oletamiin liittyy myös monia epävarmuustekijöitä. Eläketason arvioihin on esityksessä pitänyt sisällyttää myös näkemys siitä, miten kansalliset uudessa, joustavan eläkkeellejäämisen mahdollistavassa tilanteessa valitsevat, koska eläkkeelle siirtymisiestä ja karttuman myötä eläketasosta tulee esityksen mukaan tietyissä rajoissa valinnainen. Työeläkkeiden rahoituksen kestävyys kannalta keskeistä on, miten toteutuu tavoite eläkkeelle siirtymisiän nostamisesta pitkällä aikavälillä 2—3 vuodelle. Eläkemenojen aleneminen eläketason alenematta on mahdollista, jos eläkkeelle siirtyminen myöhentyy ja eläkkeellä oloaika lyhenee tulevaisuudessa verrattuna nykysäännösten tuottamaan tulokseen. Työllisten määrän arvioidaan lakiesityksen takia kasvavan 4—5 prosenttia pitkällä aikavälillä.

lä. Näin esityksen arvioidaan purkavan noin puolet nyky säännösten tuottamasta TEL-maksun pitkän aikavälin korotuspaineesta, joka on arvioitu noin 10 prosentin suuruiseksi. Esityksen vaikutusarvioiden mukaan maksua korotettaisiin vuoteen 2050 mennessä runsaat 5 prosenttiyksikköä.

Nykyistä parempitasoisten eläkkeiden turvaamisessa voidaan onnistua, jos esityksen keskeinen tavoite eläkkeellesiirtymisiän nostamisesta toteutuu. Valiokunta korostaa, että tämän tavoitteen saavuttamiseksi tarvitaan merkittävää muutosta asenteissa, koska tutkimustulokset viittaavat siihen, että usean työikäisen tavoitteena edelleen on varhainen eläköityminen. Tähän viittaa myös enenevä halukkuus järjestää eläketurva vapaaehtoisten eläkkeiden kautta.

Eläkkeelle jäämisen myöhentäminen

Elinajan odotteen sekä kansanterveyden myönteisen kehityksen valossa hallituksen esitys on perusteltu ja se on sopusoinnussa terveyden ja työkyvyn myönteisen kehittymisen kanssa. Odotettavissa oleva elin aika on maassamme jatkuvasti pidentynyt kuolleisuuden vähentyessä. Myönteisen kehityksen on arvioitu jatkuvan. Vastikään tehdystä valtakunnallisesta Terveys 2000 -tutkimuksesta on todettu, että työikäisten työkyky on viimeisen 20 vuoden aikana selvästi parantunut. Keskeinen syy työkyvyn ja toimintakyvyn kohenemiseen on joidenkin kansansairauksien ja niiden vaikeusasteen väheneminen. Mainittujen muutosten perusteella on aiheellista olettaa, että lähivuosina paljon nykyistä suurempi osa ihmisistä on työkykyisiä ikävuosien 55—70 välillä. Yksilöiden väliset työ- ja toimintakykyerot kuitenkin kasvavat ikääntymisen myötä. Tästä syystä esitetty joustavuus eläkkeelle siirtymisessä on tarpeellinen yksilökohtaisten työskentelymahdollisuuksien ja elämäntilanteiden huomioon ottamiseksi. Tämä on erityisen tarpeellista, koska eläkejärjestelmässä on toteutettu jo muutoksia, jotka vähentävät eläkejärjestelmän yksilöllisiä piirteitä, koska ammatillinen eläkeikäjärjestelmä on lakkautettu, yksilöllinen varhaiseläke lakkaa vähitellen ja osa-aika-eläkkeen ikäraja nousee.

Esityksellä pyritään vaikuttamaan pidempään työssä jatkamiseen taloudellisten kannusteiden avulla. Valiokunta toteaa, että työssä jatkaminen riippuu paitsi yksilön todellisesta työkyvystä, terveydentilasta ja osaamisesta keskeisesti myös työoloista, työn vaatimuksista ja työilma- piiristä sekä erityisesti siitä, miten ne voidaan sovittaa ikääntyneen yksilön mahdollisuuksiin ja tarpeisiin. Tästä syystä on korostettava, että vaikuttavimmat keinot eläkkeellesiirtymisiän nostolle löytyvät työpaikoilta eli työolojen ja johtamisen parantamisesta, työntekijöiden osaamisen vahvistamisesta sekä pitkäjänteisestä henkilöstöpolitiikasta. Työelämän osaamisvaatimusten kasvaessa ammattitaidon, osaamisen ja niiden jatkuvan kehittämisen vaikutus työkykyyn on nousemassa yhä merkittävämmäksi tekijäksi, joka vaikuttaa työssä jatkamiseen jopa enemmän kuin terveys. Ammatillinen kuntoutus ja kuntoutustarpeen varhainen havaitseminen samoin kuin työkykyä ylläpitävän toiminnan vahvistaminen työpaikoilla kaikkien ikäryhmien kohdalla on yhä tärkeämpää työssä jatkamisen kannalta.

Tutkimuksissa on havaittu, että mitä vanhemmista työikäisistä on kyse, sitä merkittävämpiä työssä jatkamisen kannalta ovat työelämän laadulliset kysymykset, työn kuormittavuus, fyysiset työolot ja psykososiaaliset työolot. Eläkeuudistuksen tavoitteiden saavuttamiseksi tulisi systemaattisesti tukea työolojen laadun kehittämistä. Valiokunta kiinnittää tässä yhteydessä huomiota päätetyn työn teettämisen lisääntymiseen, jonka on tutkimuksissa havaittu olevan riski työelämässä jatkamiselle. Tästä syystä työelämässä kaivataan myös sellaisia muutoksia, jotka lisäävät työsuhteiden pysyvyyttä.

Työllisyyspolitiikka on ratkaisevassa asemassa esityksen tavoitteiden kannalta. Ikääntyneiden työelämästä pois jäänti johtuu edelleen liian usein puuttuvista työllistymismahdollisuuksista. Entistä tärkeämpää on myös vajaakuntoisten työssä pitäminen. Työelämästä työttömäksi jää vuosittain 10 000 uutta vajaakuntoista, joilla alentunut työkyky on estänyt työssä jatkamisen ja joiden työllistymismahdollisuuksista tulee pystyä nykyistä paremmin huolehtimaan. Työ-

paikalla tulisi aina ensisijaisesti selvittää mahdollisuudet vajaakuntoisen sijoittamiseen uusiin tehtäviin taikka ohjaamiseen kuntoutukseen tai koulutukseen.

Eläkkeen ansaintaan vaikuttavat muutokset

Hallituksen esityksen mukaan työeläketurvan ansainta-aika laajenee 42 vuodesta 50 vuoteen eli työeläkettä alkaa karttua 18 ikävuodesta alkaen aina 68 vuoden ikään asti. Nykyisten säännösten mukaan vanhuuseläkettä karttuu 23 ikävuoden jälkeisistä ansioista 65 ikävuoteen saakka ja tavoitetasona on ollut 60 prosentin eläke.

Keskeistä esityksessä on työeläkkeiden laskennan uudistuminen siten, että lain voimaantulon jälkeiseltä ajalta eläke lasketaan koko työhistorian kunakin vuonna ansaittujen palkkojen perusteella ja palkat tarkistetaan eläkkeen alkamisvuoden tasoon indeksillä, jossa yleisen ansiokehityksen osuus nousee nykyisestä 50 prosentista 80 prosenttiin. Uudistus lisää tältä osin oikeudenmukaisuutta, kun työsuhteiden pituus tai niiden lukumäärä eivät enää vaikuta työeläketurvan määrään.

Uudistus merkitsee, että tulevana vuosikymmeninä nykyistä useammat palkansaajat voivat erilaisilla työhistorioilla saavuttaa kohtuullisen, esimerkiksi nykyisen 60 prosentin tavoitetason. Ansainta-ajan pidentämisen lisäksi tähän vaikuttaa karttumaprosentin nousu 53 vuoden täyttämisen jälkeisiltä työvuosilta. Valiokunta pitää myönteisenä, että uudistuksella työeläkejärjestelmä saatetaan paremmin vastaamaan työelämässä tapahtuneita muutoksia.

Korotettu eläkekertymä

Työssä pidempään jatkamista pyritään eläkeuudistuksessa tukemaan paitsi joustavalla eläkeiällä myös korotetulla eläkekertymällä 53 vuoden iästä lähtien. Korotetun eläkekertymän kustantamiseksi työntekijän eläkemaksua ehdotetaan korotettavaksi 53 vuotta täyttäneillä palkansaajilla. Valiokunta pitää sinänsä ymmärrettävänä korotetun eläkevakuutusmaksun käyttämistä eläkekertymän korottamiseen. Valiokunta kiinnittää kuitenkin huomiota siihen, että jo tällä hetkellä eläkkeelle siirtymisiät poikkeavat

alakohtaisesti toisistaan ja joissakin ammateissa työssä jatkaminen on harvinaista vanhuuseläkeikään saakka. Näin ollen korkeampi eläkekertymä ei koidu kattavasti niiden eduksi, joilta korotettua maksua peritään.

Valiokunnalle esitetyn arviolaskelman mukaan yleisimmät ammatit niiden henkilöiden joukossa, jotka eivät saa kannustinkarttumaa ovat rakennustyöntekijät, varastotyöntekijät, pankkitoimihenkilöt, myymälähenkilöstö, yleiskonttoristit ja siivoojat. Arviot tukevat tutkimustuloksia, joiden mukaan vähemmän koulutetut ovat eläkesuuntautuneempia ja korkeampi koulutustaso ja sosioekonominen asema yleisesti ottaen vähentävät varhaiseläkesuuntautumista. Mainitut erot ovat ymmärrettäviä, koska työn kuormittavuus ja rasittavuus vähemmän koulutettujen ammateissa vaikuttaa enemmän työkyisyyteen ja mahdollisuuksiin jatkaa työelämässä. Valiokunta toteaa, että nykyinen korotettu karttuma ei ole ratkaisevasti vaikuttanut työelämässä pysymiseen. Kuten valiokunta on edellä todennut, taloudellisen houkuttelevuuden lisäksi tulee työelämä muutoin saada houkuttelevaksi ja työllisyysaste korkeammaksi, jotta korotetulla karttumalla voitaisiin esityksen tavoitteita saavuttaa.

Palkansaajan työeläkemaksu vähennetään jatkossakin eläkkeen perusteena olevista ansioista ennen eläkkeen määrän laskemista. Maksun suuruuden on vuonna 2005 arvioitu olevan 4,73 prosenttia alle 53-vuotiailla ja noin 6 prosenttia 53 vuotta täyttäneillä. Maksun on siitä arvioitu nousevan siten, että normaalimaksu vuonna 2050 on noin 6,95 prosenttia ja 53 vuotta täyttäneiden maksu noin 8,8 prosenttia. Näin eläkkeen perusteena olevista ansioista tehtävän vähennyksen määrä vastaavasti nousee. On kuitenkin arvioitu, että korotettu maksu kattaa vain noin kolmasosan korotetusta karttumasta johtuvan eläketason nousun kustannuksista. Elinajan pitenemisestä johtuen eläkemaksujen vastineeksi saadun eläkkeen kokonaismäärä myös kasvaa.

Ansio- ja eläkeindeksien muutokset

Hallituksen esityksen mukaan maksussa olevat eläkkeet ja niitä vastaavat etuudet tarkistetaan

1.1.2005 lukien eläkeindeksillä, jossa palkkojen painoarvo on 20 prosenttia ja hintojen 80 prosenttia. Eläkkeen alkutaso saatetaan palkkojen tasolle palkkakertoimella, jossa palkkojen painoarvo on 80 prosenttia ja hintojen painoarvo 20 prosenttia.

Hallituksen esityksessä lähdetään siitä, että eläkeaikainen tulotaso turvataan takaamalla hyvä eläkkeen alkumäärä, jolloin eläkeaikaisen indeksiturvan tasosta esitetään tingittäväksi. Esitykseen sisältyy useita eläkkeen tasoon vaikuttavia muutoksia, joilla eläkekarttumaa pyritään nostamaan. Indeksijärjestelmävaihtelu on olennainen rahoituksen tasapainon kannalta.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan eläkeindeksin määrittäminen siten, että palkkojen painoarvo olisi 50 ja hintojen muutoksen painoarvo 50, nostaisi uudistuksen kustannuksia noin 1,4 prosenttia palkkasummasta. Valiokunta kiinnittää huomiota siihen myönteiseen seikkaan, että eläkkeen alkutaso saatetaan palkkojen tasolle nykyistä paremmalla kertoimella.

Esitys yhdenmukaistaa maksussa olevien työeläkkeiden indeksitarkistusjärjestelmää. Kansaneläkkeen ja työeläkkeiden indeksitarkistusjärjestelmät jäävät erilaisiksi, koska kansaneläkkeet tarkistetaan edelleen pelkän hintaindeksin perusteella. Alhaisempi indeksi johtaa kansaneläkkeiden tason jälkeensääntelyyn, ellei indeksitarkistusjärjestelmää yhtenäistetä tai kansaneläkkeen tasoa korjata aika ajoin tehtävillä tasokorotuksilla. Valiokunta pitää joka tapauksessa välttämättömänä, että kansaneläkkeen saajien toimeentulon kehityksestä oikeudenmukaisesti huolehditaan. Valiokunta ehdottaa asiasta lausumaa (*Valiokunnan lausumaehdotus 2*).

Eläkeindeksin muutos merkitsee, että myös työkyvyttömyyseläkkeellä olevien ja alle 65-vuotiaiden eläkkeensaajien indeksitarkistus muuttuu. Indeksien muutosta hyvitetään esityksen mukaan niille 26—55-vuotiaille työkyvyttömyyseläkettä saaville, jotka ovat saaneet työkyvyttömyyseläkettä laissa tarkoitetun 5 vuoden ajan. Hyvitys suoritetaan kertakorotuksena vuodesta 2010 lukien. Kertakorotus koskee myös ennen lain voimaantuloa alkaneita eläkkeitä.

Valiokunta ei pidä hyväksyttävänä sitä, ettei vastaavaa korotusta tehtäisi perhe-eläkkeisiin. Myös lapsen- ja leskeneläkkeet saattavat olla pitkäkestoisia, ja niiden tason säilyminen on perusteltua turvata vastaavalla korotuksella. Tästä syystä valiokunta ehdottaa lakiehdotusta jäljempänä tältä osin muutettavaksi.

Kansaneläkkeen sovittaminen uudistukseen

Uudistuksen jälkeen palkansaaja voi valita eläkkeellesiirtymisen 62 ja 68 ikävuoden väliltä. Täytettyään 63 vuotta saa palkansaaja ansaitsemansa työeläkkeen ilman varhennusvähennystä. Uudistus merkitsee, että eläkejärjestelmien vanhuuseläkeiät eriytyvät. Kansaneläkejärjestelmässä säilyy vanhuuseläkeikä 65 vuodessa ja sitä aikaisemmin eläkkeelle jäävien kansaneläkeosuuteen tehdään varhennusvähennys. Kun kansaneläkkeessä säilyy 65 vuoden vanhuuseläkeikä, myös työkyvyttömyyseläkkeet säilyvät kansaneläkejärjestelmässä 63- ja 64-vuotiailla. Tältäkin osin eläkejärjestelmien yhtenäisyys jää toteutumatta.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että varhennusvähennyksen tekeminen kansaneläkkeeseen 65 vuoden ikään saakka merkitsee erityisesti pienen työeläkkeen ansainneiden naisten samoin kuin pientä yrittäjäeläkettä saavien eläkkeellejäämisiään valintamahdollisuuksien kaventumista verrattuna suuremman työeläkkeen kartuttaneisiin. Valiokunta pitää tärkeänä, että kansaneläkejärjestelmän sovittamista työeläkeuudistukseen jatkossa vielä uudelleen arvioidaan. Valiokunta ehdottaa asiasta lausumaa (*Valiokunnan lausumaehdotus 3*). Kansaneläkettä saavien kannalta esityksessä on myönteistä se, ettei kansaneläkettä vähentävänä tulona oteta huomioon 63 vuoden iän jälkeen karttunutta työeläkettä eikä työkyvyttömyyseläkkeeseen iän perusteella tehtävää korotusta.

Työeläkkeen kertyminen palkattomilta ajoilta

Uudistus laajentaa merkittävästi työelämästä poissaolon ajalta kertyvää eläketurvaa. Nykyisinkin työeläkettä karttuu lastenhoitoajoilta, jos palkaton poissaolo työstä kestää yhdenjaksoisesti enintään vuoden ja jos palkansaaja pa-

laa samaan työsuhteeseen. Sen sijaan niille, jotka lasten hoitojakson jälkeen menevät uuteen työsuhteeseen, työeläkettä ei kerry yhtään palkattomalta lastenhoitoajalta. Näin ollen kaikille määrääkaikaisessa työsuhteessa ennen lapsen syntymää olleille naisille on tullut lasten syntymän ja hoidon takia eläkemenetyksiä.

Uudistus tasa-arvoistaa lastenhoitoaikojen eläkekarttumisen. Jatkossa eläkettä saavat samalla periaatteella pysyvässä työsuhteessa olevat ja määrääkaikaisia tai ptkätöitä tekevät naiset ja miehet. Työeläkettä karttuu uudistuksen voimaantulosta lukien palkattomilta äitiys-, isyys- ja vanhempainrahakausilta päivärahojen laskennan perusteena olevien tulojen mukaan. Tämän työeläkelakeihin perustuvan karttuman lisäksi uudistukseen sisältyy lakiehdotus valtion kustantamasta palkattomien aikojen eläketurvasta. Valtio kustantaa eläketurvaa vanhempainrahakauden jälkeiseltä alle 3-vuotiaan lapsen hoitoajalta sekä loppututkintoon johtaneiden opiskeluiden ajalta. Palkan asemasta kertymän perusteeksi on määritelty 500 euroa kuukaudessa. Myös vähimmäismääräisen äitiys- ja vanhempainrahakausien osalta kertymän peruste työeläkelain nojalla on saman suuruinen.

Valiokunta pitää merkittävänä uutena eläketurvan elementtinä valtion kustantamaa eläketurvaa työelämästä poissaolon ajalta. Esitys on merkittävä erityisesti sukupuolten tasa-arvon näkökulmasta, koska lasten hoitamisesta työhistoriaan tulevat aukot ovat merkinneet naisille heikompaa eläketurvaa. Lastenhoitoajan lukeminen eläketurvaan oikeuttavaksi on selkeä parannus lapsia kotona hoitavien sosiaaliturvaan.

Työhistoriassa olevien aukkojen eläkekertymään aiheuttamien heikennysten paikkaaminen valtion varoista on kuluerä, jonka maksaminen alkaa täysimääräisesti vasta vuosikymmenten kuluttua. Perustelujen mukaan vuonna 2040 meno olisi vuositasolla noin 130 miljoonaa euroa, josta se edelleen kasvaisi arviolta noin kymmenkertaiseksi. Koska kuluerää on tässä vaiheessa mahdoton täsmällisesti arvioida, voidaan pitää perusteltuna, että palkattomien jaksojen korvaamiseen ei tässä vaiheessa sitouduta laajasti. Valiokunta pitää kuitenkin tarpeellisena,

että uudistuksen jatkovaiheessa varmistetaan, että työn ja lastenhoidon yhteensovittaminen voidaan etuutta myönnettäessä ottaa entistä kattavammin huomioon. Valiokunta ehdottaa asiasta lausumaa (*Valiokunnan lausumaehdotus 4*).

Valiokunta kiinnittää huomiota myös esityksen perusteluissa esiin otettuun ongelmaan, joka liittyy asevelvollisuusajan lukemiseen valtion varoista suoritettavan eläkekertymän piiriin. Valiokunta pitää tarpeellisena, että eläkejärjestelmän uudistusta jatkettaessa varusmies- ja siviilipalveluajan samoin kuin sairauden vuoksi keskeytyneiden opintojen lukemista korvaukseen oikeuttaviin jaksoihin vielä selvitetään. Valiokunta ehdottaa asiasta lausumaa (*Valiokunnan lausumaehdotus 5*).

Eläkekarttuma työttömyyden ajalta

Eläke karttuu työttömyyden aikana työeläkelain perusteella ainoastaan työttömyysturvan ansio- päivärahan aikana sen perusteena olevan ansion mukaisesti. Perustuslakivaliokunta on lausunossaan todennut, että ehdotusta voidaan pitää ymmärrettävänä, koska ansiosidonnaisessa työttömyysturvassa osallistutaan myös työeläkejärjestelmän rahoitukseen. Työhistoriaa korostavan näkökulman kannalta perustellumpaa kuitenkin perustuslakivaliokunnan mukaan on panna ratkaiseva paino siihen, että myös peruspäivärahaa saavalla täyttyy työskentelyedellytys. Sosiaali- ja terveystieteiden valiokunta toteaa, että työeläkeuudistusta jatkettaessa tulee peruspäivärahaa saavien asema vielä erikseen selvittää, jotta työttömyysaika ei johda kohtuuttomiin puutteisiin eläketurvassa. Valiokunta ehdottaa asiasta lausumaa (*Valiokunnan lausumaehdotus 1*).

Elinaikakerroin

Uudistukseen sisältyy uutena alkaviin eläkkeisiin vaikuttavana tekijänä elinaikakerroin. Alkavien eläkkeiden alkumäärää alennetaan elinaikakertoimella sen mukaan, miten paljon väestön yleinen elinajan odote kasvaa. Elinaikakerroin on keino tasapainottaa elinajan pitenemisestä aiheutuvia kustannuspaineita. Elinaikakerroin alkavia eläkkeitä pienentävänä tekijänä olisi esityksen perustelujen mukaan yksi kannustin jat-

kaa työelämässä mahdollisimman pitkään alenevan kompensoimiseksi. Eläkkeelle jäämisen myöhentäminen on lähivuosikymmenten keskeinen tavoite, johon pyritään vaikuttamaan monin eri keinoin. Näin ollen tarkkaa tietoa siitä, onko eläkemenojen kasvuun liittyviä kustannuspaineita tarpeen vielä hillitä elinaikakertoimen tyyppisellä, eläkkeitä alentavalla muuttujalla vielä vuosien jälkeen, ei tässä vaiheessa voi olla olemassa. Valiokunta pitää välttämättömänä, että ennen elinaikakertoimen soveltamisen alkamista erikseen tarkastellaan, ovatko ne tekijät, jotka nyt puoltavat kertoimen käyttöönottoa, oletusten mukaisesti toteutuneet ja onko kertoimen käytölle siten riittävät perusteet.

Yksityiskohtaiset perustelut

1. Laki työntekijäin eläkelain muuttamisesta

3 a §. Valiokunta ehdottaa 1 momentin valtuutussäännöstä täsmennettäväksi sanamuodoltaan niin, että lainkohdasta käy sen tarkoitusta vastaavasti ilmi, että sosiaali- ja terveysministeriö vahvistaa eläketurvan laskennalliset perusteet ja vakuutuksen ehdot. Perustuslakivaliokunta on pitänyt lausunnossaan sanamuodon tarkistamista tarpeellisenä.

Valiokunta ehdottaa uuteen 3 momenttiin säännöstä, jonka mukaan 1 momentin toisen virkkeen periaatetta sovelletaan myös vahvistettaessa laskennallisia perusteita eläkelaitosten väliseen vastuunjakoon 12 ja 12 a §:n perusteella.

4 §. Perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt huomiota siihen, ettei lakiehdotuksesta käy selkeästi ilmi, mitä eläkeoikeuden kannalta merkitsee se, että henkilö jatkaa työskentelyä vielä täytettyään 68 vuotta. Tästä syystä sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa 4 §:n 2 momentissa säädettäväksi, että vanhuuseläke myönnetään lykättyinä 68 vuoden iän täyttämisen jälkeen siten korotettuna kuin 5 a §:n 1 momentissa säädetään.

Valiokunta ehdottaa pykälän 6 momenttiin lisäystä, jonka perusteella työkyvyttömyyseläkkeen myöntäminen takautuvasti pidemmältä

ajalta kuin eläkkeen hakemista seuraavaa kuukautta edeltäneen vuoden ajalta olisi mahdollista pätevästä syystä.

5 c §. Valiokunta ehdottaa säännöksen kielellistä täsmentämistä.

7 b §. Perustuslakivaliokunta on pitänyt tavallisen lain säätämisjärjestyksen edellytyksenä säännöksen täsmentämistä siltä osin, että laista ilmenee palkkakertoimessa huomioon otettavien palkka- ja hintatason muutosten kriteerit. Sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa säännöksessä selvemmin määriteltäväksi, että palkkakertoimessa otetaan huomioon keskimääräiset palkka- ja kuluttajahintatason vuotuiset muutokset. Palkkakerroin määräytyisi kalenterivuoden 3. vuosineljänneksen palkka- ja hintatasotietojen perusteella. Lisäksi ehdotetaan, että sosiaali- ja terveysministeriö vahvistaisi asetuksella palkkakertoimen kullekin kalenterivuodelle viimeistään 2 kuukautta ennen sen kalenterivuoden alkua, jolloin sitä sovelletaan.

7 c §. Valiokunta ehdottaa 4 momentissa olevan säädosviittauksen korjaamista.

7 d §. Valiokunta ehdottaa pykälän 4 momenttia tarkennettavaksi niin, että Eläketurvakeskus antaa säännöksessä tarkoitetut tarkemmat ohjeet eläkelaitoksille. Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan kiinnittänyt huomiota säännöksen täsmennystarpeeseen.

7 g §. Valiokunta ehdottaa pykälään lisättäväksi uuden 2 momentin, jossa säädetään perhe-eläkkeeseen tehtävästä kertakorotuksesta. Jos edunjättäjä oli kuollessaan työkyvyttömyyseläkkeellä tai kuntoutustuella, tähän perhe-eläkkeen perusteena olevaan eläkkeeseen lisätään se korotus, jonka edunjättäjä olisi saanut, jos kuolintapausta ei olisi sattunut ja eläke olisi jatkunut yhteensä 5 kalenterivuotta. Lisäys tehdään siis siinä vaiheessa, kun edunjättäjä itsekin olisi sen saanut.

Jos edunjättäjä ei vielä ollut eläkkeellä, hänelle lasketaan perhe-eläkkeen perusteeksi sellainen työkyvyttömyyseläke, jonka hän olisi saa-

nut, jos olisi tullut kuolinhetkellä työkyvyttömäksi. Uuden momentin mukaan näin laskettuun perhe-eläkkeen perusteena olevaan työkyvyttömyyseläkkeeseen lisätään se kertakorotus, jonka edunjättäjä olisi saanut eläkkeen jatkuttua 5 täyttä kalenterivuotta. Lisäys tehdään siis tällöinkin siitä ajankohdasta, josta edunjättäjä olisi sen itseen saanut, jos hän olisi tullut kuolinpäivänään työkyvyttömäksi.

7 h §. Valiokunta ehdottaa 4 momenttiin vastaavaa tarkennusta kuin edellä 7 d §:n 4 momentin kohdalla.

7 i §. Valiokunnan 7 i §:ään ehdottamasta muutoksesta johtuen 1 momentin viimeinen virke tulee poistaa. Näin perhe-eläkkeen määrää laskettaessa otetaan huomioon edunjättäjän eläkkeeseen tehtävä kertakorotus.

8 c §. Valiokunta ehdottaa lainkohtaan lisättäväksi sanan "täyteen" säännöksen tarkoituksen mukaisesti.

9 §. Valiokunta ehdottaa laissa säädettäväksi tarkemmin, miten TEL-eläkeindeksin vahvistamisessa palkka- ja hintatason muutokset otetaan huomioon. Säännöksen sanamuoto on vastaava kuin 7 b §:ssä, jossa säädetään palkkakertoimen vahvistamisesta. Valiokunta ehdottaa pykälän 2 momentin muuttamisen sijasta muutettavaksi koko pykälää.

12 c §. Säännöksessä ehdotetaan tarkennettavaksi, että valtuus antaa määräyksiä kuuluu sosiaali- ja terveysministeriölle.

Voimaantulosäännös. Voimaantulosäännöksen 5, 8, 10, 19 ja 25 momenteissa olevia viittaussäännöksiä ehdotetaan tarkennettavaksi. Sen lisäksi voimaantulosäännöksen 22 momenttia ehdotetaan muutettavaksi sen selventämiseksi, miten lain muuttaminen vaikuttaa työnantajan ennen lain voimaantuloa järjestämään lisäeläketurvaan. Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan katsonut, ettei voimaantulosäännöksessä tarkoitettu lisäeläketurvan järjestely voi merkitä mahdollisuutta puuttua sopimus pohjaiseen lisäeläke-

turvaan, joka työntekijän ja työnantajan välisen sopimuksen perusteella voi merkitä tietyn suuruisia kokonaiseläkettä tai tietyn suuruisia lisäeläkettä lakisääteisen eläketurvan lisäksi. Perustuslakivaliokunta on pitänyt säännöksen muuttamista tavallisen lain säätämisyjärjestyksen edellytyksenä. Tästä syystä säännökseen ehdotetaan muutosta, jonka mukaan lisäeläketurvaan voidaan tehdä säädettävän lain mukaisia eläkkeen korotuksia vastaava vähennys edellyttäen, että lisäeläketurva on määritelty siten, että vähimmäisehtojen mukainen eläke ja lisäeläketurva yhdessä muodostavat tietyn suuruisen kokonaiseläketurvan eikä kokonaiseläketurvan voida katsoa raha-arvoltaan alentuneen.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa voimaantulosäännöksessä lisäksi säädettäväksi, että eläkekassan päättäessä sääntöjensä muuttamisesta po. lainkohdan mukaisiksi, päätös tehdään vakuutuskassalain 52 §:n ja eläkekassan sääntöjen estämättä yksinkertaisella äänen enemmistöllä. Vastaava sääntely on omaksuttu jo eräiden aiempien lainmuutosten yhteydessä.

Valiokunnan lakiehdotuksiin 2. ja 4.—6. ehdottamat muutokset ovat lakiteknisii ja kohdistuvat viittaussäännöksiin.

11. Laki valtion varoista suoritettavasta eläkkeen korvaamisesta alle kolmivuotiaan lapsen hoidon tai opiskelun ajalta

Hallituksen esityksessä ei ole 11. lakiehdotuksen yksityiskohtaisia perusteluja. Sosiaali- ja terveysministeriö on toimittanut perustelut sosiaali- ja terveysvaliokunnalle ja ne on liitetty asian käsittelyasiakirjoihin (pöytäkirja 26.11.2002).

1 §. Valiokunta ehdottaa säännöksen sanonnallista selkeyttämistä.

2 §. Valiokunta ehdottaa lainkohdan muuttamista niin, että lapsen hoidon ajalta karttuvaan etuuteen on oikeus vanhemmalla, joka alle 3-vuotiaan lapsensa hoitamisen vuoksi on estynyt tekemästä ansiotyötä ja saa lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain mukaista tukea. Etuus on näin tarkoitettu sellaiselle van-

hemmalle, joka jää pois ansiotyöstä hoitamaan lastaan. Pääsääntöisesti tällainen henkilö saa kotihoiton tukea. Tarkemmat säännökset etuuden saamisesta annetaan valtioneuvoston asetuksella.

3 §. Valiokunta ehdottaa säännöstä täsmennettäväksi siltä osin, että oikeus opiskelualjalta karttuvaan etuuteen on ainoastaan loppuun saatettujen korkeakoulu- tai ammattiopintojen perusteella ja vain ajalta, jolta opiskelija saa opintotukilain mukaista opintotukea.

6 §. Pykälässä säädetään Kansaneläkelaitoksen ilmoitusvelvollisuudesta, jotta Eläketurvakeskuksella olisi käytössään etuuden määrittämiseen tarvittavat tiedot. Tämän lisäksi on tarpeen säätää lapsen vanhemman samoin kuin oppilaitosten velvollisuudesta antaa tietoja etuuden saamisen edellytyksistä. Valiokunta ehdottaa pykälään uutta 1 momenttia, jonka mukaan lapsen vanhemman on etuuden määrittämistä varten ilmoitettava kotihoidon tukea koskevassa hakemuksessaan Kansaneläkelaitokselle, onko hän estynyt tekemästä ansiotyötä alle 3-vuotiaan lapsen hoidon vuoksi. Etuuden myöntämisperusteiden varmistamiseksi hakijan on lisäksi eläkelaitoksen tai Eläketurvakeskuksen pyynnöstä esitettävä tarvittaessa selvitys siitä, että hän täyttää etuuden saamisen edellytykset.

Valiokunta ehdottaa pykälän 2 momenttiin säännöstä oppilaitosten velvollisuudesta ilmoittaa Kansaneläkelaitokselle etuuden saamisen edellytyksenä olevien tutkintojen suorittamisesta.

Pykälän 3 momenttiin siirtyisi säännös Kansaneläkelaitoksen ilmoitusvelvollisuudesta. Sekä oppilaitosten että Kansaneläkelaitoksen ilmoitusvelvollisuudesta säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

7 §. Lainkohtaan ehdotetaan lisäystä, jonka perusteella Eläketurvakeskus antaa hakijan pyynnöstä työntekijäin eläkelain 10 a §:ssä tarkoitettulla tavalla päätöksen siitä, täytyvätkö 2—4 pykälän mukaiset etuuden saamisen edellytykset.

Aloitteet

Valiokunta on hyväksynyt TEL:n 9 §:n mukaisen työeläkeindeksin määräytyväksi hallituksen esityksessä esitetyillä palkka- ja hintatason muutoksen painokertoimilla. Valiokunnan kannasta seuraa, että lakialoitteet LA 40/1999 vp, LA 11/2000 vp, LA 96/2001 vp, LA 163/2002 vp sekä toimenpidealoite TPA 146/2000 vp on hylättävä.

Valiokunta on hyväksynyt TEL:n 6 §:n hallituksen esittämässä muodossa eli eläkettä kerryttävät työansiot 18-vuotiaasta alkaen. Näin lakialoite LA 23/2001 vp ja toimenpidealoite TPA 39/2000 vp ovat osittain ja toimenpidealoite TPA 19/2002 vp kokonaan toteutuneet. Samoin on osittain toteutunut LA 33/2000 vp ja LA 40/2000 vp sekä toimenpidealoitteet TPA 5/2000 vp, TPA 104/2000 vp, TPA 105/2000 vp, TPA 192/2000 vp, TPA 46/2001 vp, TPA 79/2001 vp sekä TPA 158/2001 vp, koska valiokunta on hyväksynyt palkattomien jaksojen lukemisen eläkettä kerryttäväksi hallituksen esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen mukaisesti. Näin aloitteissa ehdotettu sääntelytarve on poistunut ja aloitteet ehdotetaan hylättäviksi.

Valiokunta ei edellä ole ehdottanut muutettavaksi TEL:n 4 §:n 3 momenttia ja on hyväksynyt TEL:n 4 c §:n samoin kuin kansaneläkelain 22 c §:n hallituksen esitykseen sisältyvässä muodossa. Valiokunnan kannasta seuraa, että lakialoitteet LA 122/2002 vp, LA 165/2002 vp sekä LA 184/2002 vp on hylättävä.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella sosiaali- ja terveysvaliokunta kunnioittavasti ehdottaa,

että 3. ja 7.—10. lakiehdotukset hyväksytään muuttamattomina,

että 1, 2., 4.—6. ja 11. lakiehdotukset hyväksytään muutettuina (Valiokunnan muutosehdotukset),

että lakialoitteet LA 40/1999 vp, LA 11/2000 vp, LA 33/2000 vp, LA 40/2000 vp, LA 23/2001 vp, LA 96/2001 vp, LA

122/2002 vp, LA 163/2002 vp, LA 165/2002 vp ja LA 184/2002 vp hylätään,

että toimenpideoitteet TPA 5/2000 vp, TPA 39/2000 vp, TPA 104/2000 vp, TPA 105/2000 vp, TPA 146/2000 vp, TPA

192/2000 vp, TPA 46/2001 vp, TPA 79/2001 vp, TPA 158/2001 vp ja TPA 19/2002 vp hylätään ja

että hyväksytään viisi lausumaa (**Valiokunnan lausumaehdotukset**).

Valiokunnan muutosehdotukset

1.

Laki

työntekijäin eläkelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 8 päivänä heinäkuuta 1961 annetun työntekijäin eläkelain (395/1961) 4 §:n 4 momentti, 4 e §, 4 f §:n 1 momentin 3 kohta, 6 b ja 6 c §, 7 §:n edellä oleva väliotsikko, 7 f §:n edellä oleva väliotsikko, 7 g §:n edellä oleva väliotsikko, 7 h §:n edellä oleva väliotsikko, 8 §:n 5 ja 7—8 momentti sekä 11 §:n 6 ja 9 momentti,

sellaisena kuin ne ovat, 4 §:n 4 momentti laissa 639/1966, 4 e §:n 1 momentti laissa 630/2002, 4 e §:n 2 ja 3 momentti laissa 375/2001, 4 f §:n 1 momentin 3 kohta laissa 603/1986, 6 b §:n 1 ja 2 momentti laissa 1057/1997 sekä 3 momentti laissa 1040/1998, 6 b §:n 4 momentti, 6 c §, 7 §:n edellä oleva väliotsikko, 4 e §:n 5 momentti sekä 8 §:n 7 momentti laissa 559/1993, 4 e §:n 4 momentti, 7 f §:n edellä oleva väliotsikko, 7 g §:n edellä oleva väliotsikko ja 7 h §:n edellä oleva väliotsikko laissa 1482/1995, 8 §:n 5 momentti laissa 991/1996 ja 8 momentti laissa 1495/1995 sekä 11 §:n 6 ja 9 momentti laissa 654/2000,

muutetaan 1 §:n 1 ja 4 momentti, 1 a §:n 1 momentti, 1 c §:n 5 momentti, 2 §, 3 a §, 4 §:n 1, 2 ja 6 momentti, 4 c §:n 1 momentin johdantokappale ja 2 kohta, 3 momentti, 4 momentin 2 kohta, 10 ja 11 momentti, 4 f §:n 1 momentin johdantokappale sekä 4 ja 7 kohta, 3 momentti, 4 g §:n 2 momentti, 4 h §:n 1 momentin 2 kohta, 5, 5 a ja 5 b §, 5 c §:n 3 momentti, 6, 6 a, 7, 7 a—7 h §, 8 §:n 1—3 ja 10 momentti sekä 4 momentin johdantokappale, 8 c §:n 3 momentti, 8 d §:n 1 momentti, 9 § (*poist.*), 11 §:n 2, 3 ja 8 momentti, 12 §:n 1 momentin 1 ja 2 kohta, 12 b §:n 1 ja 2 momentti, 12 c §:n 1 momentti, 19 b §:n 5 momentti ja 19 e §:n 1 momentti,

sellaisina kuin ne ovat, 1 §:n 1 momentin johdantokappale ja 1 kohta, 4 f §:n 1 momentin johdantokappale, 5 b §:n 1, 2, 4 ja 6—8 momentti, 6 §, 6 a §:n 2 momentin johdantokappale sekä 1—3 ja 5 ja 6 kohta, 4 momentin 2 kohta ja 5 momentti, 8 §:n 3 ja 10 momentti, 8 c §:n 3 momentti ja 12 b §:n 2 momentti mainitussa laissa 559/1993, 1 §:n 1 momentin 2 ja 3 kohta ja 4 momentti sekä 5 §:n 1 momentin 1 kohta mainitussa laissa 1057/1997, 7 f §:n 3 momentti laissa 1167/1996, 1 §:n 1 momentin 4 kohta laissa 593/1978, 1 a §:n 1 momentti laissa 454/1974, 1 c §:n 5 momentti, 3 a §:n 1 momentti, 4 §:n 6 momentti, 4 g §:n 2 momentti, 5 §:n 1 momentin johdantokappale sekä 2 ja 3 kohta, 2 ja 3 momentti, 5 b §:n 3 ja 5 momentti, 6 a §:n 1 momentti ja 4 momentin johdantokappale, 7, 7 a ja 7 b §, 7 c §:n 2—4 momentti, 7 d ja 7 e §, 7 f §:n 1 momentin johdantokappale sekä 1 ja 2 kohta, 2 ja 4 momentti, 7 g §, 7 h §:n 2—6 momentti, 8 §:n 1 momentti, 8 d §:n 1 momentti, 9 § (*poist.*) ja 19 e §:n 1 momentti mainitussa laissa 1482/1995, 2 § laissa 147/2002, 3 a §:n 2 momentti laissa 390/1995,

4 §:n 1 momentti, 4 f §:n 1 momentin 4 ja 7 kohta mainitussa laissa 603/1986, 4 §:n 2 momentti, 4 c §:n 1 momentin johdantokappale ja 2 kohta, 3, 10 ja 11 momentti, 5 a §, 7 h §:n 1 momentti ja 12 §:n 1 momentin 1 kohta mainitussa laissa 1263/1999, 4 c §:n 4 momentin 2 kohta laissa 50/1985, 4 f §:n 3 momentti sekä 5 §:n 4 ja 5 momentti laissa 221/1998, 4 h §:n 1 momentin 2 kohta laissa /2002, 5 §:n 6 momentti ja 12 §:n 1 momentin 2 kohta mainitussa laissa 630/2002, 5 c §:n 3 momentti laissa 605/1989, 6 a §:n 2 momentin 4 kohta ja 3 momentti laissa 1544/1993, 6 a §:n 4 momentin 1 kohta mainitussa laissa 1040/1998, 7 c §:n 1 momentti laissa 79/2001, 7 f §:n 1 momentin 3—5 kohta laissa 1279/2000, 8 §:n 2 momentti mainitussa laissa 1495/1995 ja 4 momentin johdantokappale laissa 663/1985 sekä 10 momentti laissa 592/1985, 11 §:n 2 ja 3 momentti laissa 459/1986, 8 momentti mainitussa laissa 654/2000, 12 b §:n 1 momentti laissa 979/1993, 12 c §:n 1 momentti laissa 561/1998 ja 19 b §:n 5 momentti laissa 1331/1999, ja

lisätään 12 §:n edelle uusi väliotsikko ja lakiin uusi 7 i § seuraavasti:

1, 1 a, 1 c ja 2 §
(Kuten HE)

3 a §

Tämän lain mukaisen eläketurvan laskennalliset perusteet ja vakuutuksen ehdot hyväksyy sosiaali- ja terveysministeriö. Niihin ei ilman erityistä syytä saa hyväksyä eroja, jotka vaikeuttavat eläkelaitosten tämän lain mukaisten yhteisten asioiden hoitamista. Sosiaali- ja terveysministeriö voi erityisestä syystä hyväksyä myös ehdot, jotka eivät jonkin tai joidenkin etujen osalta täytä tämän lain mukaisia vähimmäisvaatimuksia, jos ehtojen mukaisen eläketurvan kokonaisuutena voidaan katsoa raha-arvoltaan vastaavan ainakin sanottua vähimmäisturvaa (poist.). Eläkkeen määrää ei kuitenkaan voida hyväksyä pienemmäksi kuin jäljempänä 5 §:ssä säädetään.

(2 mom. kuten HE)

Mitä 1 momentin toisessa virkkeessä säädetään, sovelletaan myös 12 ja 12 a §:ssä tarkoitettuihin perusteisiin. (Uusi 3 mom.)

4 §

(1 mom. kuten HE)

Vanhuuseläke myönnetään aikaisintaan 63 vuoden iän täyttämistä seuraavan kalenterikuukauden alusta, kuitenkin aikaisintaan eläkkeen hakemista seuraavan kuukauden alusta. Edellytyksenä on, ettei työntekijä enää ole siinä työsuhteessa, josta hän jää eläkkeelle. Jos eläkettä on haettu kolmen kuukauden kuluessa työsuhteen päättymisestä, eläke myönnetään kuitenkin työsuhteen päättymistä lähinnä seuraavan kalenterikuukauden alusta. Vanhuuseläke myönnetään hakemuksesta varhennettuna aikaisintaan 62 vuoden iän täyttämistä seuraavan kalenterikuukauden alusta siten vähennettynä kuin 5 a §:n 2 momentissa säädetään. Vanhuuseläke myönnetään lykättynä 68 vuoden iän täyttämisen jälkeen siten korotettuna kuin 5 a §:n 1 momentissa säädetään. Varhennettuun ja lykättyyn vanhuuseläkkeeseen sovelletaan muutoin, mitä tässä momentissa vanhuuseläkkeestä säädetään. Vanhuuseläkkeen aikaisista työansioista karttuneeseen eläkkeeseen on oikeus aikaisintaan 68 vuoden iän täyttämistä seuraavan kalenterikuukauden alusta.

teen päättymisestä, eläke myönnetään kuitenkin työsuhteen päättymistä lähinnä seuraavan kalenterikuukauden alusta. Vanhuuseläke myönnetään hakemuksesta varhennettuna aikaisintaan 62 vuoden iän täyttämistä seuraavan kalenterikuukauden alusta siten vähennettynä kuin 5 a §:n 2 momentissa säädetään. Vanhuuseläke myönnetään lykättynä 68 vuoden iän täyttämisen jälkeen siten korotettuna kuin 5 a §:n 1 momentissa säädetään. Varhennettuun ja lykättyyn vanhuuseläkkeeseen sovelletaan muutoin, mitä tässä momentissa vanhuuseläkkeestä säädetään. Vanhuuseläkkeen aikaisista työansioista karttuneeseen eläkkeeseen on oikeus aikaisintaan 68 vuoden iän täyttämistä seuraavan kalenterikuukauden alusta.

— — — — —
Työkyvyttömyyseläkettä suoritetaan, jollei 4 d §:n säännöksistä muuta johdu, sitä kuukautta lähinnä seuraavan kuukauden alusta, jonka aikana oikeus eläkkeen saamiseen on syntynyt, 63 vuoden ikään asti. Työkyvyttömyyseläkettä ei kuitenkaan ilman pätevää syytä myönnetä takautuvasti pidemmältä ajalta kuin eläkkeen hakemista seuraavaa kuukautta edeltäneen vuoden ajalta. Työkyvyttömyyseläke myönnetään toistaiseksi tai 7 momentissa tarkoitettuna kuntoutustukena määräajaksi. Työkyvyttömyyseläke muuttuu vanhuuseläkkeeksi 63 vuoden iän täyttämistä seuraavan kuukauden alusta lukien. Työkyvyttömyyseläkkeen aikana ansaittuun eläkkeeseen on oikeus viimeksi mainitusta ajankohdasta edellyttäen, ettei työntekijä ole enää siinä työsuhteessa, josta hän on siirtymässä eläkkeel-

le. Osatyökyvyttömyyseläkkeen aikana ansaittuun eläkkeeseen on oikeus siitä ajankohdasta, jona osatyökyvyttömyyseläke muuttuu täydeksi työkyvyttömyyseläkkeeksi.

— — — — —
4 c, 4 f—4 h, 5, 5 a ja 5 b §
(Kuten HE)

— — — — —
5 c §
— — — — —

Osa-aikaeläkkeen enimmäismäärä on 75 prosenttia siitä eläkkeestä, joka työntekijälle on karttunut 8 §:n 4 momentissa tarkoitettujen lakien tai eläkesääntöjen sekä valtion varoista suoritettavasta eläkkeen korvaamisesta alle kolmevuotiaan lapsen hoidon tai opiskelun ajalta annetun lain (/2003) mukaan osa-aikaeläkkeen alkamisajankohtaan mennessä. Jos työntekijällä on oikeus saada osa-aikaeläkettä myös muun lain tai eläkesäännön mukaan ja tässä tarkoitettu rajuus vähentää osa-aikaeläkettä, vähennys tehdään näiden lakien ja sääntöjen kesken niiden mukaan ansaittujen eläkeoikeuksien suhteessa.

6, 6 a, 7 ja 7 a §
(Kuten HE)

7 b §

Tässä laissa säädetty ansiorajat ja rahamäärät sekä eläkettä laskettaessa kunkin vuoden ansio tarkistetaan kertoimella, jossa palkkatason muutoksen painokerroin on 0,8 ja hintatason muutoksen painokerroin 0,2 (palkkakerroin). Palkkakertoimen perusteena käytetään keskimääriäisiä palkka- ja kuluttajahintatason vuotuisia muutoksia edellisen kalenterivuoden kolmannella vuosineljänneksellä. Palkkakerrointa määrätessä palkkatason muutoksesta vähennetään määrä, joka vastaa 12 b §:n 1 momentin ensimmäisessä virkkeessä tarkoitettujen työntekijöiden eläkemaxiprosentin muutosta edeltävän kalenterivuoden alussa. Sosiaali- ja terveysministeriö vahvistaa asetuksella palkkakertoimen kullekin kalenterivuodelle viimeistään kaksi kuukautta ennen sen kalenterivuoden alkua, josta sitä sovelletaan.

Tulevan ajan eläke

7 c §

(1—3 mom. kuten HE)

Jos työntekijä on tarkasteluaikana saanut työttömyysturvalain mukaista peruspäivärahaa tai (*poist.*) työmarkkinatukea, otetaan tulevan ajan ansiota määrättäessä työansiona huomioon 1 000 euroa jokaiselta täydeltä kuukaudelta, jolta mainittua etuutta on suoritettu.

(5 ja 6 mom. kuten HE)

7 d §

(1—3 mom. kuten HE)

Eläketurvakeskus antaa *eläkelaitoksille* tarkemmat ohjeet 7 c ja 7 d §:n soveltamisesta.

7 e ja 7 f §
(Kuten HE)

7 g §

(1 mom. kuten HE)

Jos 1 momentissa tarkoitettu kertakorotus ei sisältynyt edunjäntäjän eläkkeeseen tai jos edunjäntäjä ei ollut eläkkeellä kuollessaan, lisätään perhe-eläkkeeseen perusteeksi laskettavaan edunjäntäjän työkyvyttömyyseläkkeeseen se kertakorotus, jonka edunjäntäjä olisi saanut, jos työkyvyttömyyseläke olisi jatkunut 1 momentissa tarkoitettuna ajan. Kertakorotus lisätään perhe-eläkkeeseen sen kalenterivuoden alusta, johon mennessä edunjäntäjän työkyvyttömyyseläke tai kuntoutustuki olisi jatkunut yhteensä viisi täyttä kalenterivuotta. (Uusi 2 mom.)

7 h §

Eläketurva sopeutetaan eliniän odotteen muutokseen vuoden 2009 jälkeen siten, että vanhuuseläkkeen alkaessa eläke muunnetaan työntekijän 62 vuoden iän täyttämivuodelle vahvistetulla elinaikakertoimella. Jos vanhuuseläke kuitenkin alkaa ennen 62 vuoden iän täyttämivuotta, vanhuuseläke muunnetaan eläkkeen alkamisvuodelle vahvistetulla elinaikakertoimella. Leskeneläke muunnetaan eläkesovitusta tehtäessä kyseiselle vuodelle vahvistetulla elinaikakertoimella. Elinaikakerrointa ei sovelleta

11 §:ssä tarkoitettuun vapaaehtoiseen *lisäeläkkeeseen*.

(2 ja 3 mom. kuten HE)

Eläketurvakeskus antaa *eläkelaitoksille* tarkemmat ohjeet elinaikakertoimen (*poist.*) soveltamisesta.

7 i §

Perhe-eläke määrätään edunjäätäjän tämän lain vähimmäisehtojen mukaisen vanhuuseläkkeen tai täyden työkyvyttömyyseläkkeen perusteella, jota hän sai kuollessaan. Jos edunjäätäjän saama eläke oli sellainen työttömyyseläke tai 4 c §:n 9 momentissa tarkoitettu työkyvyttömyyseläke, johon ei ollut lisätty 4 c §:n 3 momentissa tarkoitettua tulevan ajan eläkkeenosaa, tämä eläkkeenosaa lisätään perhe-eläkkeen perusteeksi laskettavaan edunjäätäjän eläkkeeseen. Niinikään perhe-eläkkeen perusteeksi laskettavaan edunjäätäjän eläkkeeseen lisätään edunjäätäjän eläkkeellä ollessa ansaitsema uusi eläke. Jollei edunjäätäjä saanut ensimmäisessä virkkeessä mainittua eläkettä, edunjäätäjän eläke lasketaan siten kuin se olisi laskettu, jos hän olisi kuolinpäivänään tullut täyteen työkyvyttömyyseläkkeeseen oikeuttavassa määrin työkyvyttömäksi, jollei edunsaaja muuta selvitä. (*Poist.*)

(2—5 mom. kuten HE)

8 § (Kuten HE)

8 c §

— — — — —
Jos leski ei saa 1 momentissa tarkoitettua eläkettä, lesken ansiotyöhön perustuvana eläkkeenä pidetään sitä eläkettä, joka hänelle olisi myönnetty, jos hän olisi tullut *täyteen* työkyvyttömyyseläkkeeseen oikeuttavassa määrin työkyvyttömäksi edunjäätäjän kuolinpäivänä tai sinä päivänä, jona 2 momentissa tarkoitettu lapsi täyttää 18 vuotta. Näin menetellään myös vieraan valtion vastaavan etuuden osalta.

8 d § (Kuten HE)

9 §

Eläkettä tarkistetaan kalenterivuosittain *indeksiluvulla*, jossa palkkatason muutoksen painokerroin on 0,2 ja hintatason muutoksen painokerroin 0,8 (*työeläkeindeksi*). *Työeläkeindeksilukua vahvistettaessa perusteena käytetään keskimääräisiä palkka- ja kuluttajahintatason vuotuisia muutoksia edellisen kalenterivuoden kolmannella vuosineljänneksellä. Indeksilukua määrittäessä palkkatason muutoksesta vähennetään määrä, joka vastaa 12 b §:n 1 momentin ensimmäisessä virkkeessä tarkoitetun työntekijän eläkemaksuprosentin muutosta edeltävän kalenterivuoden alussa. Sosiaali- ja terveysministeriö vahvistaa asetuksella työeläkeindeksiluvun kullekin kalenterivuodelle viimeistään kaksi kuukautta ennen sen kalenterivuoden alkua, josta sitä sovelletaan.*

11, 12 ja 12 b § (Kuten HE)

12 c §

Tämän lain ja lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelain mukaista toimintaa harjoittaville eläkelaitoksille, merimieseläkelaisilla tarkoitettulle merimieseläkekassalle sekä kunnallisten viranhaltijain ja työntekijäin eläkelaisilla tarkoitettulle kunnalliselle eläkelaitokselle ja evankelis-luterilaisen kirkon eläkelain mukaista toimintaa harjoittavalle kirkon keskusrahastolle työttömyys- ja koulutusajan huomioon ottamisesta aiheutuvan vastuun ja kuluksen peittämiseksi tulee työttömyysetuuksien rahoituksesta annetussa laissa (555/1998) tarkoitettujen työttömyysvakuutusrahaston suorittama vuosittain sosiaali- ja terveysministeriön asettamassa määräajassa Eläketurvakeskukselle vakuutusmaksu, jonka suuruuden *sosiaali- ja terveysministeriö* vahvistaa siten, että se arvion mukaan vastaa 75 prosenttia siitä määrästä, joka saataisiin, jos 6 a §:n 1 momentin 2 ja 3 kohdassa tarkoitettujen etuuksien perusteena olevista työ- ja ansiotuloista suoritettaisiin tämän lain mukaista keskimääräistä vakuutusmaksua vastaava maksu, ja 65 prosenttia siitä määrästä, joka saataisiin, jos 6 a §:n 1 momentin 4—6 kohdas-

sa tarkoitettujen etuuksien perusteena olevista työ- ja ansiotuloista suoritettaisiin tämän lain mukaista keskimääräistä vakuutusmaksua vastaava maksu. Keskimääräisessä vakuutusmaksussa ei tällöin oteta huomioon Eläketurvakeskuksen luottovakuutusta varten perittävää vakuutusmaksun osaa eikä 53 vuotta täyttäneiden työntekijöiden korotettua maksua. Eläketurvakeskuksen ja työttömyysvakuutusrahaston yhteisestä esityksestä *sosiaali- ja terveysministeriö* voi määrätä suoritettavaksi edellä sanotun vakuutusmaksun ennakkoa.

— — — — —
19 b ja 19 e §
(Kuten HE)

(1—4 mom. kuten HE)

Jos edellä 4 momentissa tarkoitettu työsuhde jatkuu yhdenjaksoisena eläketapahtumaan saakka, muu kuin osa-aikaeläke lasketaan myös ennen tämän lain voimaantuloa voimassa olleiden työntekijäin eläkelain säännösten mukaan edellyttäen, että eläketapahtuma sattuu ennen vuotta 2012. Eläkettä määrättäessä työsuhteen ei katsoa tällöin katkenneen 1 päivänä tammikuuta 2005. Eläkettä laskettaessa sovelletaan myös työntekijäin eläkelain 2, 5, 5 a, 6, 7 ja 7 a—7 d §:n sekä 9 §:n 2 momentin säännöksiä sellaisina kuin ne ovat ennen tämän lain voimaantuloa. Jos työsuhteesta näin laskettu eläke on suurempi kuin tämän lain mukaan laskettu eläke, erotus lisätään tämän lain mukaan laskettuun eläkkeeseen.

(6 ja 7 mom. kuten HE)

Sen estämättä, mitä tässä laissa säädetään, sovelletaan työntekijäin eläkelain muuttamisesta annetun lain (1482/1995) voimaantulosäännöksen 3 momentissa tarkoitettuun henkilöön työntekijäin eläkelain 5 §:n 1 momenttia sellaisena kuin se on voimassa mainitun lain voimaantullessa. Mainittuun henkilöön ja työntekijäin eläkelain muuttamisesta annetun lain (1263/1999) voimaantulosäännöksen 4 ja 5 momentissa tarkoitettuun henkilöön sovelletaan työntekijäin eläkelain 4 c §:n 3 momenttia sellaisena kuin se on voimassa viimeksi mainitun lain voimaan tullessa sekä työntekijäin eläkelain 5, 6 (*poist.*),

6 a—6 c (*poist.*), 7, (*poist.*) 7 a—7 d (*poist.*) sekä 8 §:ää ja 12 §:n 1 momentin 2 kohtaa sellaisina kuin ne ovat voimassa ennen tämän lain voimaantuloa.

(9 mom. kuten HE)

Sen estämättä, mitä 2 momentissa säädetään, työkyvyttömyyseläkkeen aikana saaduista ansioista karttuu uutta eläkettä tämän lain 5 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaisesti, jos kyseessä on täysi työkyvyttömyyseläke, ja mainitun 5 §:n 1 momentin 1 tai 2 kohdan mukaisesti, jos kysymyksessä on osatyökyvyttömyyseläke, tämän lain voimaantulosta lukien ja näin karttunut eläke myönnetään tämän lain 4 §:n 6 momentin mukaan, vaikka työkyvyttömyyseläkkeen eläketapahtuma on sattunut ennen tämän lain voimaantuloa.

(11—18 mom. kuten HE)

Mitä 18 momentissa *säädetään*, koskee myös työntekijää, jonka hallituksen esitystä annettaessa voimassa olleeseen työsuhteeseen liittyvä 1—3 kohdassa tarkoitettu järjestely korvataan eläkesäätiössä tai -kassassa järjestetyllä lisäeläketurvalla tai 1 ja 5 kohdassa tarkoitettu järjestely korvataan vapaamuotoisella ryhmäeläkevakuutuksella *tätä lakia koskevan hallituksen esityksen antamisen jälkeen*.

(20 ja 21 mom. kuten HE)

Jos työnantaja ennen tämän lain voimaantuloa on järjestänyt työntekijöilleen eläketurvan, jossa eläkkeen määrä on suurempi kuin työntekijäin eläkelain vähimmäisehtojen mukainen eläke, ei *lisäeläketurva* korotu sen johdosta, että vähimmäisehtojen mukainen eläke alenee tämän lain säännösten perusteella. *Lisäeläketurvan* ehtoja tai eläkekassan tai eläkesäätiön sääntöjä muuttamalla voidaan kuitenkin *lisäeläketurvaan tehdä* tämän lain mukaisia eläkkeen korotuksia vastaava vähennys. *Edellytyksenä vähennykselle on, että lisäeläketurva on määritelty siten, että vähimmäisehtojen mukainen eläke ja lisäeläketurva yhdessä muodostavat tietyn suuruisen kokonaiseläketurvan ja että kokonaiseläketurvan ei voida katsoa raha-arvoltaan alentuneen. Eläkekassan päättäessä sääntöjensä muuttamisesta tämän momentin mukaisiksi, päätös tehdään vakuutuskassalain 52 §:n ja eläkekass-*

san sääntöjen estämättä yksinkertaisella äänen enemmistöllä. Mitä tämän momentin toisessa virkkeessä säädetään, ei kuitenkaan koske työntekijäin eläkelain 11 §:n mukaista rekisteröityä lisäeläkejärjestelyä.

(*Poist.*) Tämän lain 7 b §:n ja 9 §:n 2 momentin voimaantulosta johtuva indeksitarkistuksen muutos otetaan huomioon työntekijäin eläkelain 12 a §:n 2 momentin toisen virkkeen edellyttämän kohtuusperiaatteen mukaisesti sosiaali- ja

terveysministeriön vahvistamissa työntekijäin eläkelain 11 §:n mukaisen vakuutuksen perusteissa.

Tämän lain 1 §:n 1 momentin 3 kohdassa, 8 d §:n 1 momentissa, 19 b §:n 5 momentissa sekä voimaantulosäännöksen 15 momentissa säädetyt rahamäärät vastaavat vuodelle 1966 vahvistettua palkkaindeksilukua.

(25 mom. kuten HE)

2.

Laki

lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 9 päivänä helmikuuta 1962 annetun lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelain (134/1962) 1 §:n 3 momentti 1 a §, 4 a §:n 1, 2, 4 ja 5 momentti, 4 b, 5 a—5 d, 7, 7 a, 7 b ja 8 §,

sellaisina kuin ne ovat, 1 a §:n 1 ja 3 momentti laissa 1130/1998 sekä 2, 4 ja 5 momentti laissa 1468/1993, 4 a §:n 1 momentti laissa 631/2002, 4 a §:n 2 ja 5 momentti, 5 b §:n 2, 3 ja 5—7 momentti, 7 §:n 2 momentin johdantokappale ja 1—3, 5 ja 6 kohta sekä 5 momentti, 7 a §:n 5 momentti ja 7 b §:n 1—6 momentti laissa 560/1993, 4 a §:n 4 momentti, 4 b §, 5 a §:n 1 momentti, 5 b §:n 4 momentti, 5 d §, 7 §:n 4 momentti, 7 a §:n 1 momentti ja 8 § laissa 1483/1995, 5 a §:n 2 momentti, 5 c §:n 1 momentti ja 7 §:n 1 momentti laissa 1264/1999, 5 b §:n 1 momentti ja 7 b §:n 7 momentti laissa 879/1994, 5 c §:n 2 momentti laissa 391/1995, 7 §:n 2 momentin 4 kohta laissa 1545/1993, 7 a §:n 2 momentti laissa 1058/1997 sekä 3 ja 4 momentti laissa 1041/1998,

muutetaan 1 §:n 1 ja 2 momentti, 4, 5 ja 6 §, 9 §:n 1 momentti, 10 §:n 5 momentti, 10 c §:n 1 ja 2 momentti, 12 § ja 13 a §,

sellaisina kuin ne ovat 1 §:n 1 momentti laissa 1004/2000 ja 2 momentti laissa 470/1969, 1 §:n 3 momentti ja 4 §:n 2 momentti laissa 935/1972, 4 §:n 1 ja 6 momentti sekä 9 §:n 1 momentin 2 kohta mainitussa laissa 1264/1999, 4 §:n 3—5 momentti, 5 ja 6 § mainitussa laissa 1483/1995, 4 §:n 7 momentti mainitussa laissa 631/2002, 9 §:n 1 momentin johdantokappale sekä 1, 3 ja 4 kohta laissa 1294/1996, 10 §:n 5 momentti ja 12 § mainitussa laissa 879/1994, 10 c §:n 1 ja 2 momentti mainitussa laissa 560/1993 ja 13 a § laissa 376/2001, seuraavasti:

1, 4, 5, 6, 9, 10, 10 c ja 12 §
(Kuten HE)

13 a §

Jollei tästä laista muuta johdu, on soveltuvin osin lisäksi voimassa, mitä työntekijäin eläkelain 1 §:n 6 ja 7 momentissa, 1 c ja 1 d §:ssä,

3 §:n 2 momentissa, 3 a (*poist.*), 4 (*poist.*), 4 a—4 d, 4 f—4 h, 4 j—4 n (*poist.*), 5 (*poist.*), 5 a—5 c, 6, 7, 7 a—7 i, 8, 8 a—8 g, 9, 9 a, 10, 10 a—10 d ja 12 §:ssä, 12 a §:n 4 ja 5 momentissa, 12 d, 13 a ja 13 b §:ssä, 15 §:n 2 momentissa sekä 15 a, 15 b, 16, 17, 17 a, 17 b, 18, 19 b—

19 e, 20, 21, 21 a—21 e, 22 ja 23 §:ssä säädetään.

Voimaantulosäännös
(Kuten HE)

4.

Laki

maatalousyrittäjien eläkelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 14 päivänä heinäkuuta 1969 annetun maatalousyrittäjien eläkelain (467/1969) 4 ja 6 a §, 6 b §:n 2 momentti, 8 k § sekä 19 §:n 2 ja 3 momentti,

sellaisina kuin ne ovat, 4 § laissa 1282/2001, 6 a §:n 1 momentti, 6 b §:n 2 momentti, 8 k §:n 4 momentti ja 19 §:n 2 momentti laissa 1486/1995, 6 a §:n 2 momentti laissa 1266/1999, 8 k §:n 1 momentti, 2 momentin johdantokappale ja 1, 2 ja 4 kohta laissa 563/1993 sekä 3 kohta laissa 882/1994, 3 momentti laissa 1173/1996 ja 19 §:n 3 momentti laissa 1335/1999,

muutetaan 1 §:n 3 momentti, 6 §, 7 §, 8 b §:n 1 ja 3 momentti, 8 c §:n 1 momentti, 8 f, 8 h, 8 i ja 9 §, 10 §:n 1 ja 2 momentti, 11 §:n 2 momentti, 12 §:n 6 momentti, 13 §:n 2 momentti, 14 ja 15 § sekä 19 §:n 1 momentti,

sellaisena kuin niistä ovat 1 §:n 3 momentin johdantokappale sekä 1, 3 ja 4 kohta, 7 § ja 8 i §:n 4 momentti mainituissa laissa 563/1993, 1 §:n 3 momentin 2 kohta laissa 976/1993, 6 §:n 1 ja 3 momentti sekä 8 h § mainituissa laissa 1486/1995, 6 §:n 2 momentti laissa 1059/1997, 8 b §:n 1 ja 3 momentti, 8 c §:n 1 momentti, 8 f § ja 8 i §:n 3 momentti laissa 1312/1989, 8 i §:n 1 momentti ja 12 §:n 6 momentti mainituissa laissa 1335/1999, 8 i §:n 2 momentti laissa 1599/1991, 9 § laissa 668/1985, 10 §:n 1 momentti laissa 935/2000 ja 2 momentti laissa 1319/1995, 13 §:n 2 momentti laissa 913/1981, 14 § laissa 661/1976, 15 §:n 1 ja 2 momentti laissa 1318/1990 ja 3 momentti laissa 1222/1988 sekä 19 §:n 1 momentti laissa 377/2001, seuraavasti:

1, 6, 7, 8 b, 8 c, 8 f, 8 h, 8 i ja 9—15 §
(Kuten HE)

18, 19, 19 b—19 e, 20, 21, 21 a—21 e ja 22 §:ssä
säädetään.

19 §

Jollei tästä laista muuta johdu, soveltuvin osin on lisäksi voimassa, mitä *työntekijäin eläkelain* 3 a, 4, 4a—4d, 4 f—4 h, 4 j—4 n (*poist.*), 5 (*poist.*), 5 a—5c, 6 a ja 7 b §:ssä, 7 e §:n 2 ja 3 momentissa, 7 g—7i, 8, 8 a—8g, 9, 9 a ja 10 b—10 d §:ssä, 11 §:n 2 ja 11 momentissa, 12 §:n 1 momentin 5 kohdassa sekä 14, 16, 17, 17 a, 17 b,

(1—5 mom. kuten HE)

Sen estämättä, mitä 2 momentissa säädetään, työkyvyttömyyseläkkeen aikana harjoitetusta maatalousyrittäjätoiminnasta karttuu uutta eläkettä työntekijäin eläkelain 5 §:n 1 momentin 1 kohdan (*poist.*) mukaisesti, jos kysymyksessä on täysi työkyvyttömyyseläke ja mainitun lain 5 §:n 1 momentin 1 tai 2 kohdan mukaisesti, jos kysymyksessä on *osatyökyvyttömyyseläke*, tämän lain voimaantulosta lukien ja maatalousyrittäjätoiminnasta näin karttunut eläke myönnetään

työntekijäin eläkelain 4 §:n 6 momentin mukaan, vaikka työkyvyttömyyseläkkeen eläketa-

pahtuma on sattunut ennen tämän lain voimaantuloa.

(7—13 mom. kuten HE)

5.

Laki

yrittäjien eläkelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 14 päivänä heinäkuuta 1969 annetun yrittäjien eläkelain (468/1969) 3 ja 5 a §, 5 b §:n 2 momentti sekä 17 §:n 2 ja 3 momentti,

sellaisena kuin niistä ovat 3 § laissa 1281/2001, 5 a §:n 1 momentti, 5 b §:n 2 momentti ja 17 §:n 2 momentti laissa 1485/1995 sekä 5 a §:n 2 momentti laissa 1267/1999,

muutetaan 1 §:n 3 momentti, 5 §, 5 b §:n 1 momentin 2 kohta, 6, 7, 7 a ja 8 §, 9 §:n 1 momentti, 10 §:n 3 momentti, 11, 13 ja 14 § sekä 17 §:n 1 momentti,

sellaisina kuin niistä ovat 1 §:n 3 momentin johdantokappale ja 1 kohta laissa 596/1978 sekä 2 kohta laissa 1229/2000, 1 §:n 3 momentin 3—5 kohta, 6 §, 7 a §:n 1 momentti sekä 2 momentin johdantokappale ja 1, 2 ja 4 kohta laissa 562/1993, 5 §:n 1 ja 3 momentti, 5 b §:n 1 momentin 2 kohta, 7 §:n 2 momentti ja 7 a §:n 4 momentti mainituissa laissa 1485/1995, 5 §:n 2 momentti laissa 1060/1997, 7 §:n 3 ja 5 momentti laissa 1326/1988, 7 §:n 4 momentti laissa 1334/1999, 7 a §:n 2 momentin 3 kohta ja 13 § laissa 881/1994, 7 a §:n 3 momentti laissa 1174/1996, 8 § laissa 669/1985, 9 §:n 1 momentti laissa 1436/1991, 11 §:n 1 ja 3 momentti laissa 656/2000, 14 § laissa 1002/1997 ja 17 §:n 1 momentti laissa 35/2002, ja

lisätään lakiin uusi 7 b § seuraavasti:

1, 5, 5 b, 6—11, 13 ja 14 §

(Kuten HE)

17 §

Jollei tästä laista muuta johdu, soveltuvin osin on lisäksi voimassa, mitä työntekijäin *eläkelain*, 3 §:n 1 ja 2 momentissa, 3 a, 4, 4 a—4 d, 4 f—4 h, 4 j—4 n (*poist.*), 5, 5 a—5 c, 6 a ja 7 b §:ssä, 7 e §:n 2 ja 3 momentissa, 7 g—7 i, 8, 8 a—8 g, 9, 9 a ja 10 b—10 d §:ssä, 11 §:n 2 ja 11 momentissa, 12 §:n 1 momentin 5 kohdassa ja 4 momentissa sekä 14, 16, 17, 17 a ja 17 b, 18, 19, 19 b—19 e, 20, 21, 21 a—21 e ja 22 §:ssä säädetään.

(1—5 mom. kuten HE)

Sen estämättä, mitä 2 momentissa säädetään, työkyvyttömyyseläkkeen aikana harjoitetusta yrittäjätoiminnasta karttuu uutta eläkettä työntekijäin eläkelain 5 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaisesti, jos kysymyksessä on täysi työkyvyttömyyseläke ja mainitun lain 5 §:n 1 momentin 1 tai 2 kohdan mukaisesti, jos kysymyksessä on osatyökyvyttömyyseläke, tämän lain voimaantulosta lukien ja yrittäjätoiminnasta näin kertynyt eläke myönnetään työntekijäin eläkelain 4 §:n 6 momentin mukaan, vaikka työkyvyttömyyseläkkeen eläketapahtuma on sattunut ennen tämän lain voimaantuloa.

(7—16 mom. kuten HE)

6.

Laki

kansaneläkelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 8 päivänä kesäkuuta 1956 annetun kansaneläkelain (347/1956) 22 a §, 26 §:n 6 momentti ja 39 a §,

sellaisina kuin ne ovat, 22 a § laeissa 564/1993, 1548/1993, 886/1994, 1271/1999, 724/2001 ja 633/2002, 26 §:n 6 momentti laissa 1491/1995 ja 39 a § mainitussa laissa 564/1993 ja laissa 981/1994, sekä

muutetaan 20 §:n 1 momentti, 22 c §:n 1 momentin 2 kohta ja 2 momentin 2 kohta, 26 §:n 2 ja 3 momentti, 31 §:n 2 momentti, 39 §:n 5 momentti ja 43 a §,

sellaisina kuin ne ovat, 20 §:n 1 momentti laeissa 670/1985, 837/1998 ja 70/2002 sekä mainitussa laissa 633/2002, 22 c §:n 1 momentin 2 kohta ja 2 momentin 2 kohta mainitussa laissa 1271/1999, 26 §:n 2 ja 3 momentti viimeksi mainitussa laissa ja laissa 1491/1995, 31 §:n 2 momentti laissa 979/1996, 39 §:n 5 momentti laissa 837/1998 ja 43 a § mainitussa laissa 564/1993 sekä laeissa 827/1996 ja 1368/1999, seuraavasti:

20 §
(Kuten HE)

ole enää oikeutta työttömyysturvalain mukaiseen päivärahaan; ja että

22 c §

(2 mom. kuten HE)

Oikeus 20 §:n 1 momentin 3 kohdan mukaiseen työttömyyseläkkeeseen on pitkäaikaisesti työttömällä vakuutetulla edellyttäen, että:

26, 31, 39 ja 43 a §
(Kuten HE)

2) hän esittää työttömyyskassan tai kansaneläkelaitoksen todistuksen siitä, ettei hänellä työttömyysturvalain 6 luvun 7 tai 9 §:n mukaan

Voimaantulosäännös
(Kuten HE)

11.

Laki**valtion varoista suoritettavasta eläkkeen korvaamisesta alle kolmivuotiaan lapsen hoidon tai opiskelun ajalta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Tässä laissa säädetään alle kolmevuotiaan lapsen hoidon ja opintojen ajalta suoritettavasta etuudesta. Etuus maksetaan muuta *eläkettä* kuin osa-aika-eläkettä myönnettäessä:

(1—12 kohta kuten HE)

2 §

Oikeus etuuteen on vanhemmalla, joka *alle kolmevuotiaan lapsensa hoitamisen vuoksi on estynyt tekemästä ansiotyötä ja saa lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain (797/1992) mukaista tukea*. Etuuden perusteena on 500 euroa kuukautta kohden, ei kuitenkaan ajalta, jolta vanhemmalla on oikeus työntekijäin eläkelain 6 a §:n 3 momentin tai sitä vastaavan muun 1 §:ssä säädetyn lain tai eläkesäännön mukaiseen jatkokarttumaan. Etuuteen on oikeus sillä vanhemmalla, joka on saanut vanhempainrahaa pitemmän ajan, jos vanhemmat eivät muuta ilmoita. *Tarkemmat säännökset etuuden saamisesta annetaan valtioneuvoston asetuksella.*

3 §

Oikeus etuuteen on (*poist.*) enintään viideltä vuodelta *korkeakoulu- tai ammattitutkintoon johtaneiden* opintojen perusteella *henkilöllä, joka saa opintotukilain (65/1994) mukaista opintotukea*. Etuuden perusteena on 500 euroa kuukautta kohden. Tarkemmat säännökset *laskennallisen opintorahan vaikutuksesta etuuden määrää laskettaessa* annetaan valtioneuvoston asetuksella.

4 §

(1 mom. kuten HE)

Etuutta ei kuitenkaan kerry sellaiselle henkilölle, joka saa 1 §:ssä mainitussa laissa *tai eläkesäännössä* tarkoitettua eläkettä.

5 §

(Kuten HE)

6 §

Lapsen vanhemman on 2 §:ssä tarkoitettun etuuden määräämistä varten ilmoitettava kotihoidontukea koskevassa hakemuksessaan Kansaneläkelaitokselle, onko hän estynyt tekemästä ansiotyötä alle kolmevuotiaan lapsen hoidon vuoksi. Eläkelaitoksen tai Eläketurvakeskuksen pyynnöstä hakijan on lisäksi esitettävä tarvittaessa selvitys siitä, että hän täyttää etuuden saamisen edellytykset.

Oppilaitosten on ilmoitettava Kansaneläkelaitokselle 3 §:ssä tarkoitettujen tutkintojen suorittamisesta siten kuin valtioneuvoston asetuksella tarkemmin säädetään.

Kansaneläkelaitoksen on ilmoitettava Eläketurvakeskukselle etuusasian ratkaisemiseksi välttämättömät, hallussaan olevat 1 ja 2 momentissa tarkoitettut tiedot siten kuin valtioneuvoston asetuksella tarkemmin säädetään.

7 §

Eläkelaitoksen tämän lain nojalla suorittamaan etuuteen noudatetaan soveltuvin osin mitä 1 §:ssä tarkoitettussa laissa tai eläkesäännössä säädetään asian käsittelystä, päätöksen antamisesta, eläkkeen maksamisesta ja takaisinperinnästä, tietojen saannista ja luovutuksesta sekä muutoksenhakumenettelystä. *Eläketurvakeskus antaa hakijalle työntekijäin eläkelain 10 a §:ssä tarkoitettulla tavalla pyynnöstä päätöksen 2—4 §:ssä tarkoitetuista edellytyksistä.*

8 ja 9 §
(Kuten HE)

Valiokunnan lausumaehdotukset

1. *Eduskunta edellyttää, että työeläkeuudistuksen jatkovaiheessa selvitetään mahdollisuudet saattaa työttömyysturvan peruspäivärahaa saavat ansioeläkkeeseen oikeuttavan karttuman piiriin.*
2. *Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin kansaneläkkeen tason jälkeenjääneisyyden korjaamiseksi.*
3. *Eduskunta edellyttää, että työeläkeuudistuksen jatkovaiheessa hallitus uudelleen arvioi kansaneläkejärjestelmän uudistamistarpeet, erityisesti vanhuuseläkeikää ja varhennusvähennystä koskevilta osilta, jotta pientä työ- tai yrittäjäeläkettä saavilla olisi yhdenvertainen mahdollisuus jäädä eläkkeelle joustavasti 63 vuoden iästä alkaen nyt hyväksyttävien eläkelakien mukaisesti.*
4. *Eduskunta edellyttää, että työeläkeuudistuksen jatkovaiheessa selvitetään, miten valtion varoista suoritettavaa eläkkeen korvaamista lapsen hoidon ajalta voitaisiin laajentaa oikeudenmukaisella tavalla ottaen erityisesti huomioon lisääntyvät mahdollisuudet työn ja lastenhoidon erilaiseen yhdistämiseen ja epätyypillisten työsuhteiden lisääntyminen. Eduskunta edellyttää, että muutosesitykset tehdään vielä ennen nyt hyväksyttävien lakien voimaantuloa.*
5. *Eduskunta edellyttää, että työeläkeuudistuksen jatkovaiheessa selvitetään mahdollisuudet laajentaa valtion varoista suoritettavaa eläkkeen korvaamista varusmies- tai siviilipalveluun osallistuville sekä niille, jotka ovat keskeyttäneet opintonsa sairauden johdosta.*

Helsingissä 11 päivänä helmikuuta 2003

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Marjatta Vehkaoja /sd
 vpj. Timo Ihamäki /kok
 jäs. Eero Akaan-Penttilä /kok (osittain)
 Merikukka Forsius /vihr
 Tuula Haatainen /sd
 Inkeri Kerola /kesk (osittain)
 Niilo Keränen /kesk
 Valto Koski /sd (osittain)
 Marjaana Koskinen /sd
 Pehr Löfv /r

Juha Rehula /kesk
 Päivi Räsänen /kd (osittain)
 Sari Sarkomaa /kok
 Arto Seppälä /sd (osittain)
 Marjatta Stenius-Kaukonen /vas
 Raija Vahasalo /kok (osittain)
 Jaana Ylä-Mononen /kesk (osittain)
 vjäs. Anne Huotari /vas (osittain)
 Erkki Kanerva /sd (osittain)
 Marjukka Karttunen /kok (osittain).

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Eila Mäkipää.

VASTALAUSE 1

Perustelut

Työeläkelainsäädännön uudistaminen on merkittävä ja pitkälle tulevaisuuteen vaikuttava talous- ja sosiaalipoliittinen muutos. Uudistuksen perusta lähtee siitä, että talouskasvu jatkuu. Eläkepolitiikassa on tärkeätä, että yleinen luottamus eläkejärjestelmän uskottavuuteen säilyy.

Uudistuksen laskelmien perustana on, että ihmiset pysyisivät työssä nykyistä pidempään. Eläkeuudistuksen keskeistä tavoitetta, eläkkeelle siirtymisen myöhentämistä ei voida saavuttaa yksinomaan eläkelainsäädäntöä muuttamalla. Työssä jaksamiseen tulee panostaa entistä enemmän ja työyhteisöissä luoda uusia malleja työkyvyn ylläpitämiseksi ja edistämiseksi.

Työeläkelainsäädännön uudistuksen periaatteet ovat kannatettavia, mutta esitykseen sisältyy eräitä epäkohtia, joita emme kuitenkaan voi hyväksyä.

Tällä hetkellä on voimassa nk. taitettu indeksi, jossa yli 65 vuoden ikäisillä on heikompi indeksisuoja kuin alle 65-vuotiailla. Indeksijärjestelmä otettiin käyttöön vuonna 1996. Tästä oli seurauksena, että eläkkeitä korotetaan kolmen eri indeksin mukaan riippuen eläkejärjestelmästä tai eläkeläisen iästä. Kolme erillistä indeksia on aiheuttanut merkittäviä ongelmia ja epätasa-arvoa silloin, kun palkka- ja hintatason muutokset eroavat merkittävästi toisistaan.

Eläkeuudistuksessa esitetään yhtä yhtenäistä työeläkeindeksiä, jossa kustannustason noususta otetaan huomioon 80 prosenttia ja ansiotason noususta 20 prosenttia. Nykyiset työeläkkeet ovat vielä pieniä, ja monet työeläkkeen saajista saavat myös kansaneläkettä. Eläkkeiden pitäisi pysyä yleisen hyvinvoinnin kasvun mukana, ja niiden reaaliarvo pitäisi turvata. Näin ei tapahdu, jos eläkeindeksi toteutetaan esitetyllä tavalla. Tästä syystä esitämme eläkeindeksiä, jossa sekä ansiotason että kustannustason nousun painokerroin on 0,5 eli 50/50.

On myönteistä, että uudistuksessa on otettu huomioon eläkkeen karttuminen palkattomilta

jaksoilta, alle 3 -vuotiaan lapsen hoidon ja opiskelun ajalta. Mielestämme etuuden perusteena kuitenkin pitäisi olla 840 euroa eikä 500 euroa kuukaudelta. Tämä olisi oikeudenmukaista eläkepolitiikkaa ja kannustavaa perhepolitiikkaa. Lisäksi esitämme, että varusmies- ja siviilipalvelu luettaisiin myös eläkettä kartuttaviin palkattomiin jaksoihin. Muissa Pohjoismaissa tämä on huomioitu vastaavanlaisessa eläkeuudistuksessa.

Uuden järjestelmän myötä työeläkkeen ja kansaneläkkeen vanhuuseläkeiät eriytyvät. Tämä merkitsee, että pienipalkkaisilla ei ole taloudellisia edellytyksiä jäädä eläkkeelle ennen kuin täyttävät 65 vuotta, koska heidän eläketurvaansa täydentää kansaneläke. Tämä linjaus kohtelee eri tavalla pientä ja suurta työeläkettä saavia.

Mielestämme lievennystä pitää saada niille, jotka haluavat jäädä eläkkeelle jo työeläkkeen mukaisessa vanhuuseläkeiässä. Siksi esitämme, että vanhuuseläkkeen varhennusvähennys olisi 0,2 prosenttia esitetyn 0,4 prosentin sijasta kuukaudelta niillä, jotka ovat kansaneläkkeeseen oikeutettuja täytettyään 65 vuotta.

Eläketurvan kokonaisuuden kannalta olisi loogista, että kansaneläkkeisiin tehtäisiin samanlaiset muutosehdotukset kuin yksityisen alan TEL:iinkin.

Suuri kysymys eläkeläisten toimeentulossa on erityisesti eläkkeen pienuus. Yksi tärkeimmistä eläkepoliittisista tavoitteistamme on saada 150 000—200 000 eläkeläisistä pois köyhyysrajan alapuolelta.

Kansaneläke on Kansaneläkelaitoksen laskelmien mukaan 50 euroa jäljessä työeläkkeiden kehityksestä. Kansaneläkkeitä tarkistetaan pelkästään kuluttajahintaindeksin perusteella. Kansaneläkkeiden jälkeenjääneisyyden yhtenä syynä on juuri se, että niitä korotetaan vain hintojen nousua vastaavasti.

Kansaneläkkeen merkitys on suuri pienipalkkaisille, usein naisille, palkatonta kotityötä teke-

ville, pienyrittäjille ja niille, joilla on epäyhtenäinen, katkonainen työhistoria kuten pitkäaikaistyöttömät, omaishoitajat, kotiäidit, pätkätyön tekijät. Tällaisia epätyypillisiä työsuhteita on yhä enemmän, ja näin kansaneläke tulee olemaan edelleen merkittävä pienituloisten eläketurvan takaajana.

Pienten kansaneläkkeiden merkitys vähimmäisturvan turvaajana on heikentynyt, koska niitä on 40 vuoden ajan tarkistettu työeläkkeitä pienemmillä indekseillä. Jos kansaneläkkeitä korotettaessa otettaisiin huomioon myös ansiotason nousu, tällöin erillisiä tasokorotuksia ei tarvittaisi, kun eläke pysyisi mukana yleisessä tulokehityksessä.

Esitämme lausumaa, että eläkejärjestelmiä kehitettäessä kansanvakuutuksen asema turvataan muun muassa yhdenmukaista kansaneläkeindeksi työeläkeindeksin kanssa sekä pienimpiin eläkkeisiin tehtävällä tasokorotuksella. Lisäksi esitämme, että eläkelainsäädännön val-

mistelutyötä jatkettaessa palkattomien jaksojen osalta säännökset sijoitetaan kansaneläkelainsäädännön piiriin.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että valiokunnan mietintöön sisältyvät 2.—5. sekä 7.—10. lakiehdotukset hyväksytään muuttamattomina,

että valiokunnan mietintöön sisältyvän 1. lakiehdotuksen 6 a ja 9 §, 6. lakiehdotuksen 20 § sekä 11. lakiehdotuksen 1—3 § sekä lain nimike hyväksytään muutettuina seuraavasti (Vastalauseen muutosehdotukset) ja

että lisäksi hyväksytään vastalauseen mukaiset lausumat (Vastalauseen lausumaehdotukset).

Vastalauseen muutosehdotukset

1.

Laki

työntekijäin eläkelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 8 päivänä heinäkuuta 1961 annetun työntekijäin eläkelain (395/1961) 4 §:n 4 momentti, 4 e §, 4 f §:n 1 momentin 3 kohta, 6 b ja 6 c §, 7 §:n edellä oleva väliotsikko, 7 f §:n edellä oleva väliotsikko, 7 g §:n edellä oleva väliotsikko, 7 h §:n edellä oleva väliotsikko, 8 §:n 5 ja 7—8 momentti sekä 11 §:n 6 ja 9 momentti,

sellaisena kuin ne ovat, 4 §:n 4 momentti laissa 639/1966, 4 e §:n 1 momentti laissa 630/2002, 4 e §:n 2 ja 3 momentti laissa 375/2001, 4 f §:n 1 momentin 3 kohta laissa 603/1986, 6 b §:n 1 ja 2 momentti laissa 1057/1997 sekä 3 momentti laissa 1040/1998, 6 b §:n 4 momentti, 6 c §, 7 §:n edellä oleva väliotsikko, 4 e §:n 5 momentti sekä 8 §:n 7 momentti laissa 559/1993, 4 e §:n 4 momentti, 7 f §:n edellä oleva väliotsikko, 7 g §:n edellä oleva väliotsikko ja 7 h §:n edellä oleva väliotsikko laissa 1482/1995, 8 §:n 5 momentti laissa 991/1996 ja 8 momentti laissa 1495/1995 sekä 11 §:n 6 ja 9 momentti laissa 654/2000,

muutetaan 1 §:n 1 ja 4 momentti, 1 a §:n 1 momentti, 1 c §:n 5 momentti, 2 §, 3 a §, 4 §:n 1, 2 ja 6 momentti, 4 c §:n 1 momentin johdantokappale ja 2 kohta, 3 momentti, 4 momentin 2 kohta, 10 ja 11 momentti, 4 f §:n 1 momentin johdantokappale sekä 4 ja 7 kohta, 3 momentti, 4 g §:n 2 momentti, 4 h §:n 1 momentin 2 kohta, 5, 5 a ja 5 b §, 5 c §:n 3 momentti, 6, 6 a, 7, 7 a—7 h §, 8 §:n 1—3 ja 10

momentti sekä 4 momentin johdantokappale, 8 c §:n 3 momentti, 8 d §:n 1 momentti, 9 § (*poist.*), 11 §:n 2, 3 ja 8 momentti, 12 §:n 1 momentin 1 ja 2 kohta, 12 b §:n 1 ja 2 momentti, 12 c §:n 1 momentti, 19 b §:n 5 momentti ja 19 e §:n 1 momentti,

sellaisina kuin ne ovat, 1 §:n 1 momentin johdantokappale ja 1 kohta, 4 f §:n 1 momentin johdantokappale, 5 b §:n 1, 2, 4 ja 6—8 momentti, 6 §, 6 a §:n 2 momentin johdantokappale sekä 1—3 ja 5 ja 6 kohta, 4 momentin 2 kohta ja 5 momentti, 8 §:n 3 ja 10 momentti, 8 c §:n 3 momentti ja 12 b §:n 2 momentti mainitussa laissa 559/1993, 1 §:n 1 momentin 2 ja 3 kohta ja 4 momentti sekä 5 §:n 1 momentin 1 kohta mainitussa laissa 1057/1997, 7 f §:n 3 momentti laissa 1167/1996, 1 §:n 1 momentin 4 kohta laissa 593/1978, 1 a §:n 1 momentti laissa 454/1974, 1 c §:n 5 momentti, 3 a §:n 1 momentti, 4 §:n 6 momentti, 4 g §:n 2 momentti, 5 §:n 1 momentin johdantokappale sekä 2 ja 3 kohta, 2 ja 3 momentti, 5 b §:n 3 ja 5 momentti, 6 a §:n 1 momentti ja 4 momentin johdantokappale, 7, 7 a ja 7 b §, 7 c §:n 2—4 momentti, 7 d ja 7 e §, 7 f §:n 1 momentin johdantokappale sekä 1 ja 2 kohta, 2 ja 4 momentti, 7 g §, 7 h §:n 2—6 momentti, 8 §:n 1 momentti, 8 d §:n 1 momentti, 9 § (*poist.*) ja 19 e §:n 1 momentti mainitussa laissa 1482/1995, 2 § laissa 147/2002, 3 a §:n 2 momentti laissa 390/1995, 4 §:n 1 momentti, 4 f §:n 1 momentin 4 ja 7 kohta mainitussa laissa 603/1986, 4 §:n 2 momentti, 4 c §:n 1 momentin johdantokappale ja 2 kohta, 3, 10 ja 11 momentti, 5 a §, 7 h §:n 1 momentti ja 12 §:n 1 momentin 1 kohta mainitussa laissa 1263/1999, 4 c §:n 4 momentin 2 kohta laissa 50/1985, 4 f §:n 3 momentti sekä 5 §:n 4 ja 5 momentti laissa 221/1998, 4 h §:n 1 momentin 2 kohta laissa /2002, 5 §:n 6 momentti ja 12 §:n 1 momentin 2 kohta mainitussa laissa 630/2002, 5 c §:n 3 momentti laissa 605/1989, 6 a §:n 2 momentin 4 kohta ja 3 momentti laissa 1544/1993, 6 a §:n 4 momentin 1 kohta mainitussa laissa 1040/1998, 7 c §:n 1 momentti laissa 79/2001, 7 f §:n 1 momentin 3—5 kohta laissa 1279/2000, 8 §:n 2 momentti mainitussa laissa 1495/1995 ja 4 momentin johdantokappale laissa 663/1985 sekä 10 momentti laissa 592/1985, 11 §:n 2 ja 3 momentti laissa 459/1986, 8 momentti mainitussa laissa 654/2000, 12 b §:n 1 momentti laissa 979/1993, 12 c §:n 1 momentti laissa 561/1998 ja 19 b §:n 5 momentti laissa 1331/1999, ja

lisätään 12 §:n edelle uusi väliotsikko ja lakiin uusi 7 i § seuraavasti:

1, 1 a, 1 c, 2, 3 a, 4, 4 c, 4 f—4 h, 5, 5 a—5 c ja
6 §

(Kuten StVM)

6 a §

(1 mom. kuten StVM)

Eläkkeen perusteena on 100 prosenttia 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetun etuuden perusteena olevasta työtulosta, 75 prosenttia 2—3 kohdassa tarkoitetun etuuden perusteena olevasta ansiosta ja 65 prosenttia 4—9 kohdassa tarkoitetun etuuden perusteena olevasta ansioista tai työtulosta. Jos kuitenkin 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettu etuus on ansiotulojen puuttumisen tai niiden vähäisyyden vuoksi maksettu vähimmäispäivärahan suuruusena, mainittuna perusteena on 840 euroa kuukaudessa.

Äitiys-, erityisäitiys-, isyys- ja vanhempainrahakaudelta on oikeus tämän lain mukaiseen eläkkeeseen siten, että karttuma-aika 1 momen-

tin 1 kohdassa tarkoitettu aika mukaan lukien on yhteensä vähintään 12 kuukautta lasta kohden (jatkokarttuma). Jatkokarttuman perusteena on 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetun etuuden perusteena oleva työtulo. Jos kuitenkin mainittu etuus on ansiotulojen puuttumisen tai niiden vähäisyyden vuoksi maksettu vähimmäispäivärahan suuruusena, mainittuna perusteena on 840 euroa kuukaudessa. Jatkokarttumaan on kuitenkin oikeus sillä vanhemmalla, joka on saanut vanhempainrahaa pitemmän ajan, jos vanhemmat eivät muuta ilmoita.

Varusmies- ja siviilipalvelusajalta on vastaavalla tavalla oikeus tämän lain mukaiseen eläkkeeseen. Karttuman perusteena on 840 euroa kuukaudessa.(Uusi 4 mom.).

7, 7 a—7 i, 8, 8 c ja 8 d §

(Kuten StVM)

9 §

Eläkettä tarkistetaan kalenterivuositain indeksiluvulla, jossa palkkatason muutoksen painokerroin on 0,5 ja hintatason muutoksen painokerroin 0,5 (*työeläkeindeksi*). Työeläkeindeksilukua vahvistettaessa perusteena käytetään keskimääräisiä palkka- ja kuluttajahintatason vuotuisia muutoksia edellisen kalenterivuoden kolmannella vuosineljänneksellä. Indeksilukua määrittäessä palkkatason muutoksesta vähennetään määrä, joka vastaa 12 b §:n 1 momentin ensimmäisessä virkkeessä tarkoitetun työntekijäin eläkemaksuprosentin muutosta edeltävän kalen-

terivuoden alussa. Sosiaali- ja terveysministeriö vahvistaa asetuksella työeläkeindeksiluvun kullekkin kalenterivuodelle viimeistään kaksi kuukautta ennen sen kalenterivuoden alkua, josta sitä sovelletaan.

11, 12, 12 b, 12 c, 19 b ja 19 e §
(Kuten StVM)

Voimaantulosäännös
(Kuten StVM)

6.

Laki

kansaneläkelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 8 päivänä kesäkuuta 1956 annetun kansaneläkelain (347/1956) 22 a §, 26 §:n 6 momentti ja 39 a §,

sellaisina kuin ne ovat, 22 a § laeissa 564/1993, 1548/1993, 886/1994, 1271/1999, 724/2001 ja 633/2002, 26 §:n 6 momentti laissa 1491/1995 ja 39 a § mainitussa laissa 564/1993 ja laissa 981/1994, sekä

muutetaan 20 §:n 1 momentti, 22 c §:n 1 momentin 2 kohta ja 2 momentin 2 kohta, 26 §:n 2 ja 3 momentti, 31 §:n 2 momentti, 39 §:n 5 momentti ja 43 a §,

sellaisina kuin ne ovat, 20 §:n 1 momentti laeissa 670/1985, 837/1998 ja 70/2002 sekä mainitussa laissa 633/2002, 22 c §:n 1 momentin 2 kohta ja 2 momentin 2 kohta mainitussa laissa 1271/1999, 26 §:n 2 ja 3 momentti viimeksi mainitussa laissa ja laissa 1491/1995, 31 §:n 2 momentti laissa 979/1996, 39 §:n 5 momentti laissa 837/1998 ja 43 a § mainitussa laissa 564/1993 sekä laeissa 827/1996 ja 1368/1999, sekä

lisätään 20 §:ään, sellaisena kuin se on laeissa 670/1985, 564/1993, 979/1996, 1271/1999 ja 70/2002 uusi 2 momentti, jolloin nykyinen 2 momentti siirtyy 3 momentiksi, seuraavasti:

20 §

(1 mom. kuten StVM)

Poiketen siitä mitä 1 momentissa säädetään vanhuuseläkkeestä, vanhuuseläke maksetaan ennen 65 vuoden iän täyttämistä seuraavan kuukauden alkua sellaiselle 63 vuotta täyttäneelle, joka saa 26 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettua eläkettä. Vanhuuseläke maksetaan vähen-

nettynä 0,2 prosenttia jokaiselta sellaiselta kuukaudelta, jolta eläke maksetaan aikaisemmin kuin 65 vuoden iän täyttämistä seuraavan kuukauden alusta. (Uusi 2 mom.)

— — — — —
22 c, 26, 31, 39 ja 43 a §
(Kuten StVM)

Voimaantulosäännös
(Kuten StVM)

11.

Laki

valtion varoista suoritettavasta eläkkeen korvaamisesta alle kolmivuotiaan lapsen hoidon, opiskelun, varusmiespalvelun tai siviilipalvelun ajalta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Tässä laissa säädetään alle kolmevuotiaan lapsen hoidon, *opiskelun, varusmiespalvelun ja siviilipalvelun* ajalta maksettavasta etuudesta. Etuus maksetaan muuta eläkettä kuin osa-aika-eläkettä myönnettäessä

(1—12 kohta kuten StVM)

2 §

Oikeus etuuteen on vanhemmalla, joka alle kolmevuotiaan lapsensa hoitamisen vuoksi on estynyt tekemästä ansiotyötä ja saa lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain (797/1992) mukaista tukea. Etuuden perusteena on 840 euroa kuukautta kohden, ei kuitenkaan ajalta, jolta vanhemmalla on oikeus työntekijäin eläkelain 6 a §:n 3 momentin tai sitä vastaavan muun 1 §:ssä säädetyn lain tai eläkesäännön mukaiseen jatkokarttumaan. Etuuteen on oikeus sillä vanhemmalla, joka on saanut vanhempainrahaa pitemmän ajan, jos vanhemmat eivät muuta

ilmoita. Tarkemmat säännökset etuuden saamisesta annetaan valtioneuvoston asetuksella.

3 §

Oikeus etuuteen on enintään viideltä vuodelta korkeakoulu- tai ammattitutkintoon johtaneiden opintojen perusteella henkilöllä, joka saa opintotukilain (65/1994) mukaista opintotukea. Etuuden perusteena on 840 euroa kuukautta kohden. Tarkemmat säännökset laskennallisen opintorahan vaikutuksesta etuuden määrää laskettaessa annetaan valtioneuvoston asetuksella. *Oikeus etuuteen on vastaavalla tavalla myös varusmies- tai siviilipalvelun suorittaneella palvelusajalta. Etuuden perusteena on 840 euroa kuukautta kohden.*

4—9 §

(Kuten StVM)

Vastalauseen lausumaehdotukset

1. *Eduskunta edellyttää, että eläkejärjestelmiä kehitettäessä kansanvakuutuksen asema turvataan muun muassa yhdenmukaistaen kansaneläkeindeksi työeläkeindeksin kanssa sekä pienimpiin eläkkeisiin tehtävillä tasokorotuksilla.*
2. *Eduskunta edellyttää, että eläkelainsäädännön valmistelutyötä jatkettaessa palkattomien jaksojen osalta säännökset sijoitetaan kansaneläkelainsäädännön piiriin.*

Helsingissä 11 päivänä helmikuuta 2003

Juha Rehula /kesk
Niilo Keränen /kesk
Inkeri Kerola /kesk

Jaana Ylä-Mononen /kesk
Merikukka Forsius /vihr

VASTALAUSE 2

Yleisperustelut

Hallituksen esitykseen sisältyvä työmarkkinajärjestöjen sopimukseen pohjautuva eläkepaketti merkitsee suurinta eläkepoliittista muutosta vuosikymmeniin. Työmarkkinajärjestöjen sopimukseen sisältyvien esitysten pukemiseen kestäväksi lainsäädännöksi ei ole ollut riittävästi aikaa. Siksi esityksen eduskuntakäsittelyyn olisi tarvittu huomattavasti enemmän aikaa, jotta sen kaikki vaikutukset olisi voitu huolellisesti selvittää ja tehdä tarvittavat muutokset. Lainsäädäntövastuu on eduskunnalla. Kansaneläkejärjestelmä on kansalaisten perusturvan pohja, ja erityisesti vastuu sen kestävydestä kuuluu eduskunnalle, samoin vastuu jo eläkkeellä olevien ihmisten toimeentulosta. Nyt tätä vastuuta ei ole haluttu riittävästi kantaa. Yhdenvertaisuuden turvaamiseksi ja väliinpuotoamisen estämiseksi tarvittavia korjauksia ei haluttu lähteä tekemään edes kansaneläkkeen vanhuuseläkkeeseen. Tässä vastalauseessa esitän siis keskeisiä korjauksia hallituksen esitykseen.

Yksityiskohtaiset perustelut**1. Laki työntekijäin eläkelain muuttamisesta**

4 §:n 3 mom. ja 5 b §:n 1 mom. — LA 122/2002 vp. Lakialoitteen (LA 122/2002 vp) pohjalta ehdotan pykälistä poistettavaksi sanat "ainakin vuoden ajan". Vaatimus, että työkyvyttömyyseläke voidaan myöntää vain, kun työkyvyttömyys jatkuu vähintään vuoden ajan, johtaa väliinpuotoamiseen, kun sairauspäivärahaa ei voida 300 päivän enimmäisajan täytyttyä maksaa uudestaan ennen kuin on ollut yhdenjaksoisesti 12 kuukautta työkykyinen. Näiden säännösten samanaikaisuus johtaa pahimmillaan perustuslain 19 §:n 2 momentin väliinpuotoamiskiellon vastaiseen tilanteeseen, jolloin henkilölle, joka todetaan kyllä työkyvyttömäksi, ei voida kumankaan lain perusteella myöntää etuutta.

4 c §. Ehdotan poistettavaksi pykälästä sanat "Ennen vuotta 1950 syntyneellä" Työttömyyseläkkeen poistaminen voi johtaa väliinpuotoamiseen pitkäaikaisesti työttömillä.

5 §:n 1 mom. 3 kohta. Ehdotan poistettavaksi 63 vuoden täyttämisen jälkeisen superkarttuman 4,5 % , jotta saadaan liikkumavaraa muille korjauksille. 1,9 %:n karttumaa voidaan pitää riittävänä kannustimena myös 63 vuotta täyttäneille. Hyvässä asemassa olevat henkilöt jaksavat parhaimmin työelämässä pidempään ja kykenevät myös säilyttämään työpaikkansa helpoimmin. Työskentely täydellä palkalla parantaa jo heidän asemaansa riittävästi verrattuna työkykynsä ja työnsä jo aiemmin menettäneisiin. Viimeksi mainittujen mahdollisuutta saada varhemmin eläkettä on monin tavoin vaikeutettu.

6 a §. Ehdotan että myös peruspäivärahansaa- jille kertyy eläkettä työttömyysaikana. Sekä perustuslakivaliokunta että työ- ja tasa-arvoasiainvaliokunta ovat esittäneet, että peruspäivärahan saajat tulisi rinnastaa ansiopäivärahan saajiin.

7 c §:n 5 mom. Ehdotan, että momentti poistetaan. Tulevan ajan oikeudella on usein huomattava merkitys eläkkeen määrään, ja sitä parannetaan nykyisestä. Kuitenkin pitkäaikaistyöttömillä voi tulevan ajan oikeus jäädä saamatta. Erityisesti vaatimus, että viiden vuoden aikana on täytynyt olla myös työansioita, voi johtaa väliinpuotoamiseen.

7 c §:n 6 mom. Ehdotan, että momentissa mainittu 20 prosenttia alennetaan 7 prosentiksi. Vaatimus 20 prosentin eläketurvan alenemasta alle kolmevuotiaan lapsen hoitamisen vuoksi ennen kuin se korjataan on liian kova vaatimus. Se johtaa siihen, ettei tarkistusta yleensä käytännössä sovelleta.

7 g §:n 1 mom. Työkyvyttömyyseläkettä tai kuntoutustukea korotetaan sen kalenterivuoden alusta, johon mennessä eläkettä tai kuntoutustukea on maksettu yhteensä viideltä täydeltä kalenterivuodelta. Iän ollessa yli 55 vuotta, korotusta ei tehdä. Korotus on perusteltu myös 55 vuotta täyttäneille, jotka ehtivät vielä olla työkyvyttömyyseläkkeellä jopa 7 vuotta ennen vanhuuseläkettä 63-vuotiaana. Siksi ennen lain voimaantuloa tulee tehdä muutos, jolla myös yli 55-vuotiaille maksetaan korotettu eläke.

7 h §. Ehdotan säännöksen poistamista. Tulevien vuosien eläketurvan sitominen eliniän pituuden muutokseen leikkaa huomattavasti tulevien sukupolvien eläkkeitä. Elinaikakertoimen käyttöönotto on kohtuuton heikennys niille, jotka joutuvat työkyvyttömyyseläkkeelle tai työttömiksi, koska heillä ei ole mahdollisuutta parantaa eläkekertymänsä olemalla pidempään töissä. Lisäksi elinaikakertoimen määritelmä 7 h §:n 3 momentissa on niin vaikeaselkoinen, että se ei täytä hyvän lainsäädännön perusvaatimuksia.

9 §:n 2 mom. Ehdotan muutettavaksi maksussa olevien eläkkeiden vuosittaisen indeksikorotuksen hallituksen esittämästä 0,2/0,8 %:sta. Taitettu indeksi pitää korjata myöntämällä kaikille ns puoliväli-indeksi eli sekä palkkojen että hintojen vaikutus indeksissä tulee olla 50 prosenttia. Vuosittaisilla indeksikorotuksilla on olennainen merkitys eläkeläisten ostovoiman säilymiselle. Siksi eläkeläisten vaatimus, että maan yleisen palkkatason vaikutus otetaan huomioon myös kaikissa eläkkeissä nykyistä paremmin, on oikeutettu.

6. Laki kansaneläkelain muuttamisesta

20 §:n 1 mom. 3 kohta. Ehdotan poistettavaksi sanat "ennen vuotta 1950 syntyneelle". Työttömyyseläkkeen säilyttäminen myös 1950 ja sen jälkeen syntyneille on perusteltua. Ansiopäivärahalta pudonneet pitkäaikaistyöttömät jäävät muuten kohtuuttoman pitkäksi ajaksi pelkän työmarkkinatuen varaan. Perustuslakivaliokunta ei

tutkinut asiaa perustuslain 19 §:n 2 momentin väliinpuotamiskiellon kannalta.

20 §:n uusi 2 mom. Ehdotan, että 63 vuotta täyttäneet voivat saada myös kansaneläkkeen, jos haluavat käyttää mahdollisuutta jäädä vanhuuseläkkeelle. Kansaneläkkeen osuus olisi 0,2 prosenttia kuukautta kohti alennettu 65 ikävuoteen saakka. 63-vuotiaana vanhuuseläkkeen määrä olisi siis 4,8 prosenttia täyttä kansaneläkettä alhaisempi. Jollei myös kansaneläkettä ole mahdollisuus saada, jäävät erityisesti pienipalkkaiset ja lapsia kotona hoitaneet naiset, yrittäjät sekä pitkäaikaistyöttömät heikompaan asemaan. Työ- ja tasa-arvoasiainvaliokunta esitti yksimielisesti lain korjaamista tältä osin. Mahdollisuutta saada varhennettu vanhuuseläke, jossa varhennusvähennys on 0,4 % kuukautta kohti ja joka jää pysyvästi alemmaksi, ei voi pitää riittävänä.

22 c §. Ehdotan lakialoitteen (LA 184/2002 vp) pohjalta työttömyyseläkkeen myöntämistä kansaneläkkeenä myös turvaverkkona sellaisille pitkäaikaistyöttömille, jotka eivät pääse ansioturvan lisäpäiville. Kansaneläkkeenä on oltava mahdollisuus saada työttömyyseläke, joka myönnettäisiin, kun henkilö on saanut työmarkkinatukea vähintään 500 päivää ennen 60 vuoden täyttämistä.

Nykyisin 1945 ja sen jälkeen syntyneet ovat usein jääneet jo työttömyyseläkeputken ulkopuolelle, koska ovat pudonneet työmarkkinatuella, sillä heillä 500 päivää on tullut täyteen ennen 57 ikävuoden täyttämistä. Monella 500 päivää on tullut täyteen jo ennenkuin ovat täyttäneet 55 vuotta, joten eivät ole päässeet VETY-oikeuden piiriin (10 kuukauden täysiaikainen työsuhte, 1.1.2003 lukien 8 kuukautta). 1950 ja sen jälkeen syntyneille tilanne muodostuu vielä hankalammaksi, sillä ansiopäivien lisäpäiville voi päästä vasta, jos on täyttänyt 59 vuotta ennen kuin 500 päivää tulee täyteen. Heidän on siis täytynyt olla vähintään 57 vuotta 1 kuukausi työttömäksi jäädessään. Heillä on myös VETY-oikeuden (8 kuukauden täysiaikainen työ) rajaa

nostettu eli täytyy täyttää 57 vuotta, ennen kuin 500 päivää on tullut täyteen.

karttuminen myös naisten vapaaehtoiseen asepalveluun.

11. Laki valtion varoista suoritettavasta eläkkeen korvaamisesta alle kolmevuotiaan lapsen hoidon, varusmies- ja siviilipalvelun suorittamisen tai opiskelun ajalta

I §. Ehdotan, että myös varusmies- ja siviilipalvelun ajalta kertyy eläke. Tästä johtuu myös, että lain nimike poikkeaa valiokunnan esittämästä. Tulevaisuudessa on perusteltua ulottaa eläkkeen

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että 2.—5. ja 7.—10. lakiehdotukset hyväksytään mietinnössä ehdotetulla tavalla ja

että 1., 6. sekä 11. lakiehdotukset hyväksytään muutettuina (Vastalauseen muutosehdotukset).

Vastalauseen muutosehdotukset

1.

Laki

työntekijäin eläkelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 8 päivänä heinäkuuta 1961 annetun työntekijäin eläkelain (395/1961) 4 §:n 4 momentti, 4 e §, 4 f §:n 1 momentin 3 kohta, 6 b ja 6 c §, 7 §:n edellä oleva väliotsikko, 7 f §:n edellä oleva väliotsikko, 7 g §:n edellä oleva väliotsikko, 7 h §:n edellä oleva väliotsikko, 8 §:n 5 ja 7—8 momentti sekä 11 §:n 6 ja 9 momentti,

sellaisena kuin ne ovat, 4 §:n 4 momentti laissa 639/1966, 4 e §:n 1 momentti laissa 630/2002, 4 e §:n 2 ja 3 momentti laissa 375/2001, 4 f §:n 1 momentin 3 kohta laissa 603/1986, 6 b §:n 1 ja 2 momentti laissa 1057/1997 sekä 3 momentti laissa 1040/1998, 6 b §:n 4 momentti, 6 c §, 7 §:n edellä oleva väliotsikko, 4 e §:n 5 momentti sekä 8 §:n 7 momentti laissa 559/1993, 4 e §:n 4 momentti, 7 f §:n edellä oleva väliotsikko, 7 g §:n edellä oleva väliotsikko ja 7 h §:n edellä oleva väliotsikko laissa 1482/1995, 8 §:n 5 momentti laissa 991/1996 ja 8 momentti laissa 1495/1995 sekä 11 §:n 6 ja 9 momentti laissa 654/2000,

muutetaan 1 §:n 1 ja 4 momentti, 1 a §:n 1 momentti, 1 c §:n 5 momentti, 2 §, 3 a §, 4 §:n 1—3 ja 6 momentti, 4 c §:n 1 momentin johdantokappale ja 2 kohta, 3 momentti, 4 momentin 2 kohta, 10 ja 11 momentti, 4 f §:n 1 momentin johdantokappale sekä 4 ja 7 kohta, 3 momentti, 4 g §:n 2 momentti, 4 h §:n 1 momentin 2 kohta, 5, 5 a ja 5 b §, 5 c §:n 3 momentti, 6, 6 a, 7, 7 a—7 h §, 8 §:n 1—3 ja 10 momentti sekä 4 momentin johdantokappale, 8 c §:n 3 momentti, 8 d §:n 1 momentti, 9 § (*poist.*), 11 §:n 2, 3 ja 8 momentti, 12 §:n 1 momentin 1 ja 2 kohta, 12 b §:n 1 ja 2 momentti, 12 c §:n 1 momentti, 19 b §:n 5 momentti ja 19 e §:n 1 momentti,

sellaisina kuin ne ovat, 1 §:n 1 momentin johdantokappale ja 1 kohta, 4 f §:n 1 momentin johdantokappale, 5 b §:n 1, 2, 4 ja 6—8 momentti, 6 §, 6 a §:n 2 momentin johdantokappale sekä 1—3 ja 5 ja 6 kohta, 4 momentin 2 kohta ja 5 momentti, 8 §:n 3 ja 10 momentti, 8 c §:n 3 momentti ja 12 b §:n 2 momentti mainitussa laissa 559/1993, 1 §:n 1 momentin 2 ja 3 kohta ja 4 momentti sekä 5 §:n 1 mo-

mentin 1 kohta mainitussa laissa 1057/1997, 7 f §:n 3 momentti laissa 1167/1996, 1 §:n 1 momentin 4 kohta laissa 593/1978, 1 a §:n 1 momentti laissa 454/1974, 1 c §:n 5 momentti, 3 a §:n 1 momentti, 4 §:n 6 momentti, 4 g §:n 2 momentti, 5 §:n 1 momentin johdantokappale sekä 2 ja 3 kohta, 2 ja 3 momentti, 5 b §:n 3 ja 5 momentti, 6 a §:n 1 momentti ja 4 momentin johdantokappale, 7, 7 a ja 7 b §, 7 c §:n 2—4 momentti, 7 d ja 7 e §, 7 f §:n 1 momentin johdantokappale sekä 1 ja 2 kohta, 2 ja 4 momentti, 7 g §, 7 h §:n 2—6 momentti, 8 §:n 1 momentti, 8 d §:n 1 momentti, 9 § (*poist.*) ja 19 e §:n 1 momentti mainitussa laissa 1482/1995, 2 § laissa 147/2002, 3 a §:n 2 momentti laissa 390/1995, 4 §:n 1 momentti, 4 f §:n 1 momentin 4 ja 7 kohta mainitussa laissa 603/1986, 4 §:n 2 momentti, 4 c §:n 1 momentin johdantokappale ja 2 kohta, 3, 10 ja 11 momentti, 5 a §, 7 h §:n 1 momentti ja 12 §:n 1 momentin 1 kohta mainitussa laissa 1263/1999, 4 c §:n 4 momentin 2 kohta laissa 50/1985, 4 f §:n 3 momentti sekä 5 §:n 4 ja 5 momentti laissa 221/1998, 4 h §:n 1 momentin 2 kohta laissa /2002, 5 §:n 6 momentti ja 12 §:n 1 momentin 2 kohta mainitussa laissa 630/2002, 5 c §:n 3 momentti laissa 605/1989, 6 a §:n 2 momentin 4 kohta ja 3 momentti laissa 1544/1993, 6 a §:n 4 momentin 1 kohta mainitussa laissa 1040/1998, 7 c §:n 1 momentti laissa 79/2001, 7 f §:n 1 momentin 3—5 kohta laissa 1279/2000, 8 §:n 2 momentti mainitussa laissa 1495/1995 ja 4 momentin johdantokappale laissa 663/1985 sekä 10 momentti laissa 592/1985, 11 §:n 2 ja 3 momentti laissa 459/1986, 8 momentti mainitussa laissa 654/2000, 12 b §:n 1 momentti laissa 979/1993, 12 c §:n 1 momentti laissa 561/1998 ja 19 b §:n 5 momentti laissa 1331/1999, ja

lisätään 12 §:n edelle uusi väliotsikko ja lakiin uusi 7 i § seuraavasti:

1, 1 a, 1 c, 2 ja 3 a §
(Kuten StVM)

4 §

(1 ja 2 mom. kuten StVM)

Oikeus saada työkyvyttömyyseläkettä on työntekijällä, jonka työkyvyn voidaan sairauden, vian tai vamman johdosta arvioida olevan alentunut vähintään kahdella viidenneksellä. Työkyvyn alentumista arvioitaessa otetaan huomioon työntekijän jäljellä oleva kyky hankkia itselleen ansiotuloja saatavissa olevalla sellaisella työllä, jonka suorittamista voidaan häneltä kohtuudella edellyttää silmällä pitäen hänen koulutustaan, aikaisempaa toimintaansa, ikäänsä ja asu-misolosuhteitaan sekä näihin verrattavia muita seikkoja. Työkyvyn vaihdellessa otetaan huomioon vuotuinen ansio. (Uusi 3 mom.)

(6 mom. kuten StVM)

4 c §

(Poist.) Pitkäaikaisesti työttömällä työntekijällä on oikeus saada työttömyyseläkettä 60

vuotta täytettyään siihen saakka kunnes hän täyttää 63 vuotta edellyttäen, että:

(2 kohta kuten StVM)

(3, 4, 10 ja 11 mom. kuten StVM)

4 f—4 h §
(Kuten StVM)

5 §

Eläkettä karttuu vuodessa tämän lain alaisista kunkin vuoden eläkkeen perusteena olevista työansioista:

(1 ja 2 kohta kuten StVM)

(3 kohta *poist.*)

(2—7 mom. kuten StVM)

5 a §
(Kuten StVM)

5 b §

Työkyvyttömyyseläke myönnetään joko täytenä eläkkeenä tai osatyökyvyttömyyseläkkeenä. Täysi työkyvyttömyyseläke myönnetään työntekijälle, jonka työkyvyn on 4 §:n 3 momen-

tin mukaisesti arvioitu olevan (*poist.*) alentunut vähintään 3/5. Muussa tapauksessa työkyvyttömyyseläke myönnetään osatyökyvyttömyyseläkkeenä.

(2—7 mom. kuten StVM)

5 c ja 6 §
(Kuten StVM)

6 a §

Eläkkeeseen oikeuttavat myös seuraavat etuudet tai niiden perusteena olevat työ- ja ansiotulot:

(1 ja 2 kohta kuten StVM)

3) työttömyysturvalain mukaisen *työttömyyspäivärahan* ansioon suhteutetun päivärahan perusteena oleva ansio edellyttäen, että päivärahaa on saatu joko työttömyysturvalaissa tarkoitettuna palkansaajana tai mainitun lain 1 luvun 6 §:ssä 2 momentissa tarkoitettuna yrittäjänä, siltä osin kuin päivärahaa on saatu ennen 63 vuoden iän täyttämistä;

(4—9 kohta kuten StVM)

(2 ja 3 mom. kuten StVM)

7, 7 a ja 7 b §
(Kuten StVM)

7 c §
(1—4 mom. kuten StVM)
(5 mom. *poist.*)

Jos työntekijän työansiot ovat tarkasteluaikana hänen vakiintunutta ansiotasoaan pienemmät alle kolmevuotiaan lapsen hoitamisen vuoksi ja tämän seikan johdosta hänen eläketurvansa olisi alentunut vähintään 7 prosenttia, käytetään sen estämättä, mitä edellä tässä pykälässä säädetään, työntekijän hakemuksesta 7 c §:n 1 momentin mukaisena ansiona sitä työansiota, jota

lapsenhoitoaika ei ole pienentänyt. Tällöin työansioita otetaan kuitenkin huomioon enintään viimeiseltä kymmeneltä vuodelta.

7 d—7 g §
(Kuten StVM)

7 h §
(*Poist.*)

7 i, 8, 8 c ja 8 d §
(Kuten StVM)

9 §

Eläkettä tarkistetaan kalenterivuosittain indeksiluvulla, jossa palkkatason muutoksen painokerroin on 0,5 ja hintatason muutoksen painokerroin 0,5 (*työeläkeindeksi*). Työeläkeindeksilukua vahvistettaessa perusteena käytetään keskimääräisiä palkka- ja kuluttajahintatason vuotuisia muutoksia edellisen kalenterivuoden kolmannella vuosineljänneksellä. Indeksilukua määrittäessä palkkatason muutoksesta vähennetään määrä, joka vastaa 12 b §:n 1 momentin ensimmäisessä virkkeessä tarkoitetun työntekijän eläkemaksuprosentin muutosta edeltävän kalenterivuoden alussa. Sosiaali- ja terveysministeriö vahvistaa asetuksella työeläkeindeksiluvun kullekin kalenterivuodelle viimeistään kaksi kuukautta ennen sen kalenterivuoden alkua, josta sitä sovelletaan

11, 12, 12 b, 12 c, 19 b ja 19 e §
(Kuten StVM)

Voimaantulosäännös
(Kuten StVM)

6.

Laki**kansaneläkelain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 8 päivänä kesäkuuta 1956 annetun kansaneläkelain (347/1956) 22 a §, 26 §:n 6 momentti ja 39 a §,

sellaisina kuin ne ovat, 22 a § laeissa 564/1993, 1548/1993, 886/1994, 1271/1999, 724/2001 ja 633/2002, 26 §:n 6 momentti laissa 1491/1995 ja 39 a § mainitussa laissa 564/1993 ja laissa 981/1994, sekä

muutetaan 20 §:n 1 momentti, 22 c §:n 1 momentin 2 kohta ja 2 momentin 2 kohta, 26 §:n 2 ja 3 momentti, 31 §:n 2 momentti, 39 §:n 5 momentti ja 43 a §,

sellaisina kuin ne ovat, 20 §:n 1 momentti laeissa 670/1985, 837/1998 ja 70/2002 sekä mainitussa laissa 633/2002, 22 c §:n 1 momentin 2 kohta ja 2 momentin 2 kohta mainitussa laissa 1271/1999, 26 §:n 2 ja 3 momentti viimeksi mainitussa laissa ja laissa 1491/1995, 31 §:n 2 momentti laissa 979/1996, 39 §:n 5 momentti laissa 837/1998 ja 43 a § mainitussa laissa 564/1993 sekä laeissa 827/1996 ja 1368/1999, sekä

lisätään 20 §:ään, sellaisena kuin se on laeissa 670/1985, 564/1993, 979/1996, 1271/1999 ja 70/2002 uusi 2 momentti, jolloin nykyinen 2 momentti siirtyy 3 momentiksi, ja 22 §:ään, sellaisena kuin se on laeissa 53/1985, 1271/1999 ja 633/2002, uusi 5 momentti, seuraavasti:

20 §

Kansaneläkkeenä maksetaan:

(1 ja 2 kohta kuten StVM)

3) työttömyyseläkettä 22 c §:ssä tarkoitetuissa tapauksissa (*poist.*) 60 vuotta, mutta ei vielä 65 vuotta täyttäneelle pitkäaikaisesti työttömälle henkilölle, joka ei saa tämän lain mukaista työkyvyttömyyseläkettä tai varhennettua vanhuuseläkettä.

Poiketen siitä mitä 1 momentissa säädetään vanhuuseläkkeestä, vanhuuseläke maksetaan ennen 65 vuoden iän täyttämistä seuraavan kuukauden alkua sellaiselle 63 vuotta täyttäneelle, joka saa 26 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettua eläkettä. Vanhuuseläke maksetaan vähennettynä 0,2 prosenttia jokaiselta sellaiselta kuukaudelta, jolta eläke maksetaan aikaisemmin kuin 65 vuoden iän täyttämistä seuraavan kuukauden alusta. (Uusi 2 mom.)

22 c §

(1 ja 2 mom. kuten StVM)

Poiketen siitä, mitä edellä säädetään, työttömyyseläkkeeseen on oikeus myös 60 vuotta täytäneellä työnhakijalla, joka on ennen työttömäksi joutumistaan ansainnut työntekijäin eläkelain 8 §:n 4 momentissa tarkoitettua peruseläkettä tai muuta siihen verrattavaa työ- tai virkasuhteeseen perustuvaa eläkettä yhteensä vähintään 15 vuotta, joista vähintään viisi vuotta viimeisen 20 vuoden aikana ennen työttömäksi joutumistaan ja joka on saanut työttömyysturvalain (1290/2002) III osan 7 luvun mukaista työmarkkinatukea vähintään 500 päivän ajan ennen eläketapahtumaa. (Uusi 5 mom.)

26, 31, 39 ja 43 a §
(Kuten StVM)

Voimaantulosäännös
(Kuten StVM)

11.

Laki

Laki valtion varoista suoritettavasta eläkkeen korvaamisesta alle kolmevuotiaan lapsen hoidon, *varusmies- ja siviilipalvelun* tai opiskelun ajalta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

(1—12 kohta kuten StVM)

Tässä laissa säädetään alle kolmevuotiaan lapsen hoidon, *varusmies- ja siviilipalveluksen suorittamisen* ja opintojen ajalta suoritettavasta etuudesta. Etuus maksetaan muuta kuin osa-aikaeläkettä myönnettäessä:

2—9 §
(Kuten StVM)

Helsingissä 11 päivänä helmikuuta 2003

Marjatta Stenius-Kaukonen /vas

Yhdyn vastalauseeseen 1. lakiehdotuksen 6 a ja 7 h §:n sekä 6. lakiehdotuksen osalta.

Marjaana Koskinen /sd

VASTALAUSE 3

Perustelut

Hallituksen esitys on kokonaisuudessaan tarpeellinen, jotta voidaan varautua väestön ikääntymisen aiheuttamaan eläkemenojen kasvuun. Esitys ei kuitenkaan riittävällä tavalla huomioi eläkeläisten toimeentuloerojen kasvamista, vaan päinvastoin eräiltä osin jopa sitä vauhdittaa. Kansaneläkkeen taso on jäänyt kovin alhaiseksi heikon indeksin ja riittävien tasokorotusten puuttumisen vuoksi. Kansaneläkkeen tasokorotus olisikin eläkepoliittisesti kiireellisin uudistus. Sillä pystyttäisiin vaikuttamaan kaikkein pienituloisimpien eläkeläisten tilanteeseen. Eläkkeiden tasoeroja voitaisiin tasata myös kaikkein korkeimpiin eläkkeisiin kohdistuvalla eläkekatolla, jolloin saataisiin myös säästöä eläkemenoihin oikeudenmukaisella tavalla. Esitän tähän liittyvän lausumaehdotuksen.

Hallituksen esitykseen sisältyvä ehdotus palkattomalta lapsen hoitoajalta kertyvästä eläkkeestä on tärkeä ja pitkään odotettu uudistus. Hallituksen esitys kuitenkin rajaa eläkekarttuman vain alle kolmevuotiaan lapsen hoitoaikaan. Runsas joukko alle kouluikäisiä lapsia hoitavia vanhempia jää siten etuuden ulkopuolelle. Erityisen tärkeää olisi ulottaa eläkekertymä vammaista lasta täyspäiväisesti hoitaville vanhemmille. Isommankin vammaisen lapsen hoita-

minen on usein selvästi vaativampaa kuin alle kolmevuotiaan terveen lapsen. Lisäksi vammaista lasta hoitavat jäävät varsin tavallisesti eläkettä kerryttävän omaishoidon tuen ulkopuolelle. Jatkossa eläkekertymä tulisi ulottaa kaikille alle kouluikäistä lasta kotona hoitaville vanhemmille, mutta tässä vaiheessa ehdotan etuutta laajennettavaksi useampaa alle kouluikäistä lastaan hoitavalle sekä erityishoitoa vaativan lapsensa hoitajalle.

Hallituksen esittämä etuuden perusteena käytetty 500 euroa on liian pieni suhteutettuna tehdyn työn arvoon. Siksi esitän 1 000 euroa lapsenhoidon ajalta kertyvän eläke-etuuden perusteeksi.

Yhdyn muilta osin mietintöön liittyvään ensimmäiseen vastalauseeseen.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että 1. lakiehdotuksen 6 a § ja 11. lakiehdotuksen 1—3 § sekä lain nimike hyväksytään muutettuna seuraavasti (Vastalauseen muutosehdotukset) ja

että lisäksi hyväksytään vastalauseen mukainen lausuma (Vastalauseen lausumaehdotus).

Vastalauseen muutosehdotukset**1.****Laki****työntekijäin eläkelain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 8 päivänä heinäkuuta 1961 annetun työntekijäin eläkelain (395/1961) 4 §:n 4 momentti, 4 e §, 4 f §:n 1 momentin 3 kohta, 6 b ja 6 c §, 7 §:n edellä oleva väliotsikko, 7 f §:n edellä oleva vä-

liotsikko, 7 g §:n edellä oleva väliotsikko, 7 h §:n edellä oleva väliotsikko, 8 §:n 5 ja 7—8 momentti sekä 11 §:n 6 ja 9 momentti,

sellaisena kuin ne ovat, 4 §:n 4 momentti laissa 639/1966, 4 e §:n 1 momentti laissa 630/2002, 4 e §:n 2 ja 3 momentti laissa 375/2001, 4 f §:n 1 momentin 3 kohta laissa 603/1986, 6 b §:n 1 ja 2 momentti laissa 1057/1997 sekä 3 momentti laissa 1040/1998, 6 b §:n 4 momentti, 6 c §, 7 §:n edellä oleva väliotsikko, 4 e §:n 5 momentti sekä 8 §:n 7 momentti laissa 559/1993, 4 e §:n 4 momentti, 7 f §:n edellä oleva väliotsikko, 7 g §:n edellä oleva väliotsikko ja 7 h §:n edellä oleva väliotsikko laissa 1482/1995, 8 §:n 5 momentti laissa 991/1996 ja 8 momentti laissa 1495/1995 sekä 11 §:n 6 ja 9 momentti laissa 654/2000,

muutetaan 1 §:n 1 ja 4 momentti, 1 a §:n 1 momentti, 1 c §:n 5 momentti, 2 §, 3 a §, 4 §:n 1, 2 ja 6 momentti, 4 c §:n 1 momentin johdantokappale ja 2 kohta, 3 momentti, 4 momentin 2 kohta, 10 ja 11 momentti, 4 f §:n 1 momentin johdantokappale sekä 4 ja 7 kohta, 3 momentti, 4 g §:n 2 momentti, 4 h §:n 1 momentin 2 kohta, 5, 5 a ja 5 b §, 5 c §:n 3 momentti, 6, 6 a, 7, 7 a—7 h §, 8 §:n 1—3 ja 10 momentti sekä 4 momentin johdantokappale, 8 c §:n 3 momentti, 8 d §:n 1 momentti, 9 § (*poist.*), 11 §:n 2, 3 ja 8 momentti, 12 §:n 1 momentin 1 ja 2 kohta, 12 b §:n 1 ja 2 momentti, 12 c §:n 1 momentti, 19 b §:n 5 momentti ja 19 e §:n 1 momentti,

sellaisina kuin ne ovat, 1 §:n 1 momentin johdantokappale ja 1 kohta, 4 f §:n 1 momentin johdantokappale, 5 b §:n 1, 2, 4 ja 6—8 momentti, 6 §, 6 a §:n 2 momentin johdantokappale sekä 1—3 ja 5 ja 6 kohta, 4 momentin 2 kohta ja 5 momentti, 8 §:n 3 ja 10 momentti, 8 c §:n 3 momentti ja 12 b §:n 2 momentti mainituksissa laissa 559/1993, 1 §:n 1 momentin 2 ja 3 kohta ja 4 momentti sekä 5 §:n 1 momentin 1 kohta mainituksissa laissa 1057/1997, 7 f §:n 3 momentti laissa 1167/1996, 1 §:n 1 momentin 4 kohta laissa 593/1978, 1 a §:n 1 momentti laissa 454/1974, 1 c §:n 5 momentti, 3 a §:n 1 momentti, 4 §:n 6 momentti, 4 g §:n 2 momentti, 5 §:n 1 momentin johdantokappale sekä 2 ja 3 kohta, 2 ja 3 momentti, 5 b §:n 3 ja 5 momentti, 6 a §:n 1 momentti ja 4 momentin johdantokappale, 7, 7 a ja 7 b §, 7 c §:n 2—4 momentti, 7 d ja 7 e §, 7 f §:n 1 momentin johdantokappale sekä 1 ja 2 kohta, 2 ja 4 momentti, 7 g §, 7 h §:n 2—6 momentti, 8 §:n 1 momentti, 8 d §:n 1 momentti, 9 § (*poist.*) ja 19 e §:n 1 momentti mainituksissa laissa 1482/1995, 2 § laissa 147/2002, 3 a §:n 2 momentti laissa 390/1995, 4 §:n 1 momentti, 4 f §:n 1 momentin 4 ja 7 kohta mainituksissa laissa 603/1986, 4 §:n 2 momentti, 4 c §:n 1 momentin johdantokappale ja 2 kohta, 3, 10 ja 11 momentti, 5 a §, 7 h §:n 1 momentti ja 12 §:n 1 momentin 1 kohta mainituksissa laissa 1263/1999, 4 c §:n 4 momentin 2 kohta laissa 50/1985, 4 f §:n 3 momentti sekä 5 §:n 4 ja 5 momentti laissa 221/1998, 4 h §:n 1 momentin 2 kohta laissa /2002, 5 §:n 6 momentti ja 12 §:n 1 momentin 2 kohta mainituksissa laissa 630/2002, 5 c §:n 3 momentti laissa 605/1989, 6 a §:n 2 momentin 4 kohta ja 3 momentti laissa 1544/1993, 6 a §:n 4 momentin 1 kohta mainituksissa laissa 1040/1998, 7 c §:n 1 momentti laissa 79/2001, 7 f §:n 1 momentin 3—5 kohta laissa 1279/2000, 8 §:n 2 momentti mainituksissa laissa 1495/1995 ja 4 momentin johdantokappale laissa 663/1985 sekä 10 momentti laissa 592/1985, 11 §:n 2 ja 3 momentti laissa 459/1986, 8 momentti mainituksissa laissa 654/2000, 12 b §:n 1 momentti laissa 979/1993, 12 c §:n 1 momentti laissa 561/1998 ja 19 b §:n 5 momentti laissa 1331/1999, ja

lisätään 12 §:n edelle uusi väliotsikko ja lakiin uusi 7 i § seuraavasti:

1, 1 a, 1 c, 2, 3 a, 4, 4 c, 4 f—4 h, 5, 5 a—5 c ja
6 §

(Kuten StVM)

6 a §

(1 mom. kuten StVM)

Eläkkeen perusteena on 100 prosenttia 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetun etuuden perusteena olevasta työtulosta, 75 prosenttia 2—3 kohdassa tarkoitetun etuuden perusteena olevasta ansiosta ja 65 prosenttia 4—9 kohdassa tarkoitetun etuuden perusteena olevasta ansiosta tai työtulosta. Jos kuitenkin 1 momentin 1 kohdas-

sa tarkoitettu etuus on ansiotulojen puuttumisen tai niiden vähäisyyden vuoksi maksettu vähimmäispäivärahan suuruisena, mainittuna perusteena on 1 000 euroa kuukaudessa.

Äitiys-, erityisäitiys-, isyys- ja vanhempainrahakaudelta on oikeus tämän lain mukaiseen eläkkeeseen siten, että karttuma-aika 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettu aika mukaan lukien on yhteensä vähintään 12 kuukautta lasta kohden (jatkokarttuma). Jatkokarttuman perusteena on 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetun etuuden perusteena oleva työtulo. Jos kuitenkin mainittu etuus on ansiotulojen puuttumisen tai niiden vähäisyyden vuoksi maksettu vähimmäispäivärahan suuruisena, mainittuna perusteena on 1 000 euroa kuukaudessa. Jatkokarttumaan on kuitenkin oi-

keus sillä vanhemmalla, joka on saanut vanhempainrahaa pitemmän ajan, jos vanhemmat eivät muuta ilmoita.

Varusmies- ja siviilipalvelusajalta on vastavalla tavalla oikeus tämän lain mukaiseen eläkkeeseen. Karttuman perusteena on 500 euroa kuukaudessa. (Uusi 4 mom.).

7, 7 a—7 i, 8, 8 c, 8 d, 9, 11, 12, 12 b, 12 c, 19 b
ja 19 e §

(Kuten StVM)

Voimaantulosäännös
(Kuten StVM)

11.

Laki

valtion varoista suoritettavasta eläkkeen korvaamisesta alle kolmivuotiaan lapsen hoidon, opiskelun, varusmiespalvelun tai siviilipalvelun ajalta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Tässä laissa säädetään alle kolmevuotiaan lapsen hoidon, *opiskelun, varusmiespalvelun ja siviilipalvelun* ajalta maksettavasta etuudesta. Etuus maksetaan muuta eläkettä kuin osa-aika-eläkettä myönnettäessä:

(1—12 kohta kuten StVM)

2 §

Oikeus etuuteen on vanhemmalla, joka alle kolmevuotiaan lapsensa hoitamisen vuoksi on estynyt tekemästä ansiotyötä ja saa lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain (797/1992) mukaista tukea. *Oikeus etuuteen on lisäksi vanhemmalla, joka on estynyt tekemästä ansiotyötä sen vuoksi, että hän hoitaa erityisen hoidon tai kasvatuksen tarpeessa olevaa lastaan, jonka oppivelvollisuus ei ole alkanut, tai kahta tai useampaa sellaista lastaan, joiden op-*

pivelvollisuus ei ole alkanut. Etuuden perusteena on 1 000 euroa kuukautta kohden, ei kuitenkaan ajalta, jolta vanhemmalla on oikeus työntekijäin eläkelain 6 a §:n 3 momentin tai sitä vastaavan muun 1 §:ssä säädetyn lain tai eläkesäännön mukaiseen jatkokarttumaan. Etuuteen on oikeus sillä vanhemmalla, joka on saanut vanhempainrahaa pitemmän ajan, jos vanhemmat eivät muuta ilmoita. Tarkemmat säännökset etuuden saamisesta annetaan valtioneuvoston asetuksella.

3 §

Oikeus etuuteen on enintään viideltä vuodelta korkeakoulu- tai ammattitutkintoon johtaneiden opintojen perusteella henkilöllä, joka saa opintotukilain (65/1994) mukaista opintotukea. Etuuden perusteena on 500 euroa kuukautta kohden. Tarkemmat säännökset laskennallisen opin-

torahan vaikutuksesta etuuden määrää laskettaessa annetaan valtioneuvoston asetuksella. Oikeus etuuteen on vastaavalla tavalla myös varusmies- tai siviilipalvelun suorittaneella palve-

lusajalta. Etuuden perusteena on 500 euroa kuukautta kohden.

4—9 §
(Kuten StVM)

Vastalauseen lausumaehdotus

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy valmistelemaan esityksiä, joilla ta-

sataan kasvavia eroja eläkeläisten toimeentulossa korottamalla kansaneläkkeen tasoa ja luomalla kaikkein suurimpia eläkkeitä koskeva eläkekatto.

Helsingissä 11 päivänä helmikuuta 2003

Päivi Räsänen /kd